

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ
ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

**Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер
мектептері музыка бөлімдерінің «Халық әні»
білім беру бағдарламасы**

**Образовательная программа
«Народное пение» детских музыкальных школ и
музыкальных отделений детских школ искусств**

Астана, 2016 г.

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Халық әні» білім беру бағдарламасы – «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2016. – 52 б.

Образовательная программа «Народное пение» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2016 год. – 52 с.

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Халық әні» білім беру бағдарламасы оқытудың мақсатын, міндеттерін, оқу мерзімін, мазмұнын, әр сынып бойынша бағдарламалық талаптарды, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, пәнді игеруден күтілетін нәтижелерді, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

Образовательная программа «Народное пение» детских музыкальных школ и музыкальных отделений школ искусств определяет единый комплекс основных характеристик образования, включающий цель, задачи, сроки обучения, содержание, программные требования по каждому классу, организацию образовательного процесса, способы и методы их реализации, ожидаемые результаты освоения предмета, критерии оценки результатов обучения.

*ҚР БҒМ Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығының оқу-әдістемелік кеңесі ұсынған
(2016 жылғы 07 желтоқсандағы №6 хаттама)*

*Рекомендовано Учебно-методическим советом
Республиканского учебно-методического центра
дополнительного образования МОН РК
(протокол от 07 декабря 2016 года №6)*

*©Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы, 2016
©Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования, 2016*

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Халық әні» білім беру бағдарламасы

1. Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Халық әні» білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) оқытудың мақсатын, міндеттерін, оқу мерзімін, мазмұнын, әр сынып бойынша бағдарламалық талаптарды, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, пәнді игеруден күтілетін нәтижелерді, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

2. Бағдарламада қолданылатын терминдер:

1) альт – хордағы немесе вокалдық ансамбльдегі партия;
2) ән айтудағы шабуыл – фонацияның басталуы немесе таза дауыстылардың дыбысталуының басталуы;

3) әншілік ұстаным – әншінің фонация (дыбыс шығару) алдында енетін қалпы;

4) вибрато, вибрация – дыбыстардың жоғарылығы, күші, тембрі бойынша ұдайы өзгеруі;

5) вокализ – сөзсіз, дауысты дыбысты айтуға арналған шығарма;

6) динамикалық ерекшеліктер – музыканың орындалуының қаттылық деңгейін анықтайтын музыкалық термин;

7) дауысты қою – дұрыс дыбыс шығаруға ықпал ететін, дауыс аппаратының рефлекторлық қимылдарын пысықтайтын ән айтуға жеке оқыту процесі;

8) дауыс гигиенасы – әншінің жүріс-тұрысқа қатысты белгілі ережелерді, әншілік тәртіпті сақтауы;

9) дауыстың икемділігі (қозғалмалылығы) – кәсіби педагогикалық дауыстың сапасы, айтушының еркі бойынша бір жоғарылықтан келесі жоғарылыққа жылдам және жеңіл өту қабілеті; ауыстыру және регистрлерді араластыру;

10) диапазон – дауыстың (аспаптың) ең төменгіден ең жоғарыға дейінгі дыбысының көлемі;

11) дикция – мәтіннің анық, айқын айтылуы;

12) дыбыс үндестігі (унисон) – жеке дыбысталу, бірдей биіктіктегі екі немесе бірнеше дыбыстың бір уақытта дыбысталуы;

13) дыбыстың жоғарылығы – дыбысталатын дененің тербеліс жиілігіне байланысты пайда болатын музыкалық дыбыстың қасиеті;

14) дыбысты жүргізу – фонация процесіндегі дыбыстарды байланыстыру тәсілі;

15) дыбысты құру (фонация) – ән немесе сөз дыбыстарын шығару, дауыс аппараты әрекетінің нәтижесі;

16) дыбысты шығару – музыкалық аспапта ойнау кезінде немесе ән айту кезінде музыканы шығару, дыбыстарды туғызу;

17) кантилена – кең, еркін түрде шырқалатын вокалдық, сол сияқты аспаптық музыка;

18) квинта – бес сатыны құрайтын музыкалық арақашықтық, «бес» санымен белгіленеді;

19) қосалқы дауыс – негізгі дауысты сүйемелдейтін және оның әуендік-ритмикалық нұсқаларын ұсынатын қосалқы дауыс полифониясындағы дауыс;

20) музыка теориясындағы полифония – көпдауыстылық фактурасындағы жеке дауыстардың (әуендік сызықтардың, кең мағынадағы әуендердің) тең дәрежелі қызметін анықтайтын көпдауысты музыка жүйесі;

21) музыкалық акцент – тактінің күшті сәттеріне дәл келетін екпін;

22) музыкадағы партия – жеке дауыспен немесе бөлек музыкалық аспаппен орындауға арналған оркестрлік, музыкалық-драмалық немесе ансамбльдік шығарманың құрамдас бөлігі; сонаталық форманың экспозиция (және реприздер) тарауы;

23) музыкадағы канон – әуен өзінен өзі контрапункт құрайтын полифониялық форма;

24) музыкадағы аймақ – дыбыстың физикалық сандық сипаты өзгеретін аймақ (тербелістің жиілігі, дыбыстың құрамы, қарқыны, ұзақтығы), ауыса алатын, оның сапасын қабылдау кезінде өзгеріссіз болады;

25) легато – үздіксіз айту, стаккато – үзік-үзік айту;

26) орыс халық әні – халықтың жадында сақталатын және ауыздан ауызға таралатын фольклорлық шығарма, орыс халқының ауызша айтылатын ұжымдық шығармашылығының өнімі;

27) регистр – бір ғана тәсілмен шығарылатын және сондықтан да бірыңғай тембрге ие, әншілік дауыстың дыбыстарының белгілі жоғары дыбыстарды құрайтын қатар; бірыңғай тембрмен сипатталатын әртүрлі музыкалық аспаптардың диапазон бөліктері; ішекті, клавишалық аспаптарда дыбыстың күші мен тембрін өзгерту үшін қолданылатын құрылғы;

28) суырып салу (импровизация) – орындау процесінде туындайтын өнер туындысы, немесе оны құру процесі;

29) терция – диатоникалық дыбыстар қатарының үш саты көлеміндегі арақашықтық;

30) тыныс (әншілік) – ән айту процесін қамтамасыз ететін тыныс;

31) фразировка (баса айту) – мазмұнын, музыкалық ойдың қисынын анықтау мақсатында кезеңдерді, сөйлемдерді, сөздерді бөлу арқылы орындау процесіндегі музыкалық фразаларды көркемдік-

мағыналық жағына байланысты ерекшелеуді білдіретін музыканы мәнерлеу құралы;

32) хормен айналып жүру (хоровод) – драммалық іс-қимыл элементтері бар, ежелгі халықтықтардың айналып жүріп орындайтын бұқаралық әдет-ғұрыптық биі;

33) дауыс ырғағы – вокалмен немесе музыкалық аспапта дыбыс тонын таза айта білу.

3. Бағдарламаның мақсаты: білім алушының вокалдық орындаушылық саласында алған білім, білік және дағдылары негізінде музыкалық-шығармашылық қабілеттерін дамыту, олардың халықтық стильдегі әншілік мәдениетін қалыптастыру.

4. Бағдарламаның міндеттері.

Оқыту:

1) халықтық нақышта орындауға тән вокалдық-әншілік дағдыларды оқыту;

2) халық әндеріне тән арнайы тәсілдерді меңгеру;

3) репертуармен жұмыс негізінде музыкалық білімді меңгеру;

4) халық биінің қозғалыстарын үйрену.

Дамыту:

1) музыкалық дауысты, оның регистрлерін, диапазонын, тембрін дамыту;

2) әншілік есту қабілетін, ритм сезімін, музыкалық есте сақтау жадын дамыту;

3) ойлауды, қиялдауды, белсенді артикуляция жасауды, вокалдық дағдыларды дамыту;

4) дауыс ырғағының дағдыларын дамыту;

5) халық әндерін түсініп орындау дағдыларын дамыту;

6) театр және хореографиялық қабілеттерін дамыту.

Тәрбиелік:

1) музыкалық және орындаушылық талғамды тәрбиелеу;

2) адамгершілік, рухани, эстетикалық, интернационалдық тәрбие беру;

3) музыка туралы білім алу арқылы орыс мәдениетіне деген танымдық қызығушылықты тәрбиелеу.

5. Бағдарламаны меңгеру мерзімі - 5 жыл. Оқу жүктемесінің көлемі үлгілік оқу жоспарында анықталған.

Негізгі, жалпы орта білімді аяқтамаған, бірақ музыка саласындағы техникалық және кәсіптік білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға түсуді жоспарлап отырған балалар үшін мектептің педагогикалық кеңесінің шешімімен білім беру бағдарламасын меңгеру мерзімі бір-екі жылға ұлғайтылуы мүмкін.

6. Бағдарлама орыс халық әндерінің тұрмыстық орындаушылық формалары туралы, халықтық орындау нақышына тән оларды айту

қағидаттары және вокалдық-әншілік дағдылары туралы білім алғысы келетін балаларды оқытуға арналған.

Бағдарлама әртүрлі этнографиялық өңірдің орыс дәстүрлі мәдениетін толық көлемде кешенді меңгеруге, фольклор арқылы балаларға музыкалық-эстетикалық тәрбие беруді іске асыруға мүмкіндік беретін практиканың нақты формаларынан қамтиды.

7. Бағдарламаның мақсатына қол жеткізу қағидаттары:

- 1) балалардың табиғи қабілеттерін дамытудағы біртіндеушілік;
- 2) музыкалық сөздік қорын және техникалық тәсілдерді меңгерудегі қатаң жүйелілік;
- 3) сабақтардың жүйелілігі және ұдайылығы;
- 4) оқу процесінің мақсаттылығы.

8. Бағдарлама музыкалық дарындылығы, дайындығы және жалпы дамуы деңгейі әртүрлі балаларға есептелген. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды. Педагог музыкалық білімді меңгерудегі қолжетімділікке, сатылылыққа және жүйелілікке, балалардың бойында музыкаға деген қызығушылықтарын оятуға ерекше көңіл бөледі.

9. Білім беру бағдарламасы білім алушының:

- 1) музыкалық сауаттың қажетті деңгейіне сәйкес музыкалық шығармаларды шығармашылықпен орындауға мүмкіндік беретін білім, білік және дағдыларды меңгеруі;
- 2) шығармашылық қызметі тәжірибесін алуы;
- 3) әлем халықтарының рухани және мәдени құндылықтарын меңгеруі;
- 4) музыкалық білім алуы және музыкалық мәдениетке араласуы;
- 5) музыка өнері саласындағы негізгі кәсіби білім беру бағдарламаларын әрі қарай меңгеруіне ықпал ететін білім, білік және дағдылар кешенін қалыптастыруға ықпал ететін жеке қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған.

10. Психологиялық-педагогикалық қолдау:

- 1) білім алушының даралығына сәйкес оның тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына, өзін өзі кәсіби анықтауына, зияткерлік-тұлғалық мүмкіндіктерін ескере отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасауға;
- 2) білім алушының оқуға деген оң уәждемесін қалыптастыруға;
- 3) білім алушының тұлға ретінде дамуына және өзін өзі жетілдіруіне ықпал ететіндей тұлғаға өзін өзі тануда, олардың өзіне шынайы баға беруіне және нақты өмірлік жағдайларда бейімделуінде, қиын жағдайларды жеңуде және эмоциялық тұрақтылыққа қол жеткізуде көмек көрсетуге;
- 4) бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне сәйкес білім

алушыға психологиялық көмек көрсетуге және қолдауға бағытталған.

11. Бағдарлама білім алушыға мазмұны, сипаты және стилі жағынан әртүрлі халық шығармаларымен жұмыс істеу барысында қажетті орындаушылық дағдылар мен білікті дағдыландыруға бағытталған, оларға музыкалық тәрбие беру және дамыту орыс халық музыкасын үйретуге негізделеді.

12. Бағдарламаның ерекшелігі балалардың орыс халқының халық әндерін айту бойынша білім, білігін және дағдыларын алуға, шығармашылық қызмет тәжірибесін, жеке орындаушылық тәсілдерін алуға бағытталуы.

13. Бағдарлама білім алушылардың жас және жеке ерекшеліктерін ескереді, білім алушылардың функционалдық сауаттылықтарын дамытуға, негізгі және пәндік құзыреттеріне (оқу пәні шеңберінде меңгерілген арнайы білім, білік және дағдылар) қол жеткізуге бағытталған.

14. Бағдарламаның әдістемелік негізі:

- 1) тұлғаны қалыптастырудың тұтастық тәсіл тұжырымдамасы;
- 2) оқытудағы жас теорисы, жеке-қызметтік, жеке-сараланған және мәселелі-зерттеу тәсілдері;
- 3) заманауи педагогиканың жалпы дидактикалық постулаттары, білім беру процесінің белгіленген мазмұны, формалары және тәсілдері;
- 4) оқытудың дамытушылық мәнмәтініндегі білім алушылардың шығармашылық және орындаушылық қабілеттерін дамыту мәселелерін әзірлеу;
- 5) көрнекті педгогтер мен музыка танушылардың теориялық ережелері мен әдістемелік нұсқаулары.

15. Оқу материалының мазмұнын іріктеудің педагогикалық қағидаттары:

- 1) табиғи сәйкестілік және қолжетімділік қағидаты білім алушының жас ерекшеліктерін ескеріп, білім алушының музыкалық және рухани-адамгершілік дамуына көмектесетін, тыңдауға, үйренуге, орындауға лайық оқу материалын іріктеп алуға ықпал етеді;
- 2) сабақтастық қағидаты білім алушының музыкалық-орындаушылық қызметі және оның мазмұны деңгейінде оқытудың барлық сыныптары арасындағы байланысты білдіреді;
- 3) оқытуды дараландыру қағидаты халықтық нақышта ән айтудың орындаушылық дағдыларын практикада меңгерудің негізгі тәсілі болып табылады;
- 4) шығармашылық қағидаты білім алушының қабілеттерін және бейімділіктерін ашуды болжайды, жетістік жағдайын құруға, өнермен қуана араласуға ықпал етеді.

16. «Халық әні» пәніне жеке оқытудың ерекшелігі оқыту әдістерін, құралдарын, формаларын және репертуар кешенін тандаудың вариативтілігін болжайды.

17. Қойылған міндеттерді орындау үшін қолданылатын оқыту әдістері:

- 1) ауызша (музыкалық материалды түсіндіру, талдау, сараптау);
- 2) көрнекілік (шығарманың жеке бөліктерін немесе тұтас көрсету, демонстрация жасау, түсіндіру, салыстыру);
- 3) практикалық (шығармашылық жаттығулар, тұтатас шығарманы мұқият пысықтау үшін ұсақ бөлшектерге бөлу және тұтасты одан әрі ұйымдастыру, репетициялық сабақтар);
- 4) ойын (ойын үлгілерінің әртүрлі формалары).

18. Әдістерді тандау білім алушының жасына және физикалық қабілеттері, музыкалық қабілеттерінің даму деңгейі сияқты жеке ерекшеліктеріне байланысты. Оқу процесі қарапайымнан күрделіге қарай құрылады.

19. Сабақ формалары:

- 1) практикалық;
- 2) дайындық-концерттік.

20. Бағдарлама заманауи музыка мектебіне интерактивті білім беру технологияларын, сабақтардың классикалық және дәстүрлі емес түрлерін енгізуді қарастырады.

21. Педагогтің білім алушымен жүргізетін жеке сабағы сыныптағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі формасы болып табылады. Сабақтардың жеке формалары педагогпен немесе басқа білім алушылармен бірге ансамбльмен ән айтумен үйлестіріледі.

22. Сабақ жоспары білім алушы теориялық білімді практикамен бір уақытта алатындай құрылады.

23. Сабақпен қатар жұмыстың сабақтан тыс түрлері жүргізіледі:

- 1) ансамбльде айту;
- 2) концерттік, байқаулық қойылымдарға дайындық;
- 3) шығармашылық және мәдени-ағартушылық іс-шараларға қатысу;
- 4) филармонияларға, театрларға, концерттік залдарға, мұражайларға және тағы басқаларға бару;
- 5) музыка қайраткерлерімен, орындаушылармен, композиторлармен кездесулер.

24. Білім беру бағдарламасы негізінде педагог білім беру процесін ұйымдастырудың анықталған сынып үшін ұтымды және барынша тиімді мазмұнын, әдістерін және тәсілдерін анықтайтын оқу жұмыс бағдарламасын әзірлейді.

25. Оқу жұмыс бағдарламасының құрылымдық элементтері:

- 1) титул парағы;

- 2) түсінік хат;
- 3) оқу қызметін жоспарлау;
- 4) оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

26. Титул парағындағы негізгі мағлұматтар:

- 1) білім беру ұйымының аталуы;
- 2) оқу пәнінің аталуы;
- 3) оқу жұмыс бағдарламасы арнайы әзірленген сыныпты көрсету;
- 4) оқу жұмыс бағдарламасының жұмыс мерзімі (оқу жылы);
- 5) педагог туралы қысқа мағлұмат;
- 6) білім беру ұйымы басшысының оқу жұмыс жоспарын бекіткендігін белгілеуге арналған орын.

27. Түсінік хаттың мазмұны:

- 1) негіздеме ретінде білім беру бағдарламасы;
- 2) аталған сыныпта пәнді оқыту кезіндегі өзекті педагогикалық мақсат пен міндеттер;
- 3) анықталған сыныптағы оқыту ерекшеліктері (дамытушылық, түзету-дамытушылық, дарынды балалармен жұмыс және сол сияқты);
- 4) аталған сыныпта жұмысты ұйымдастырудағы ерекшеліктер мен мәселелер;

5) өзгерістердің себептері мен мақсаттылығын нұсқай отырып, жеке тақырыптық блоктарды (тарауларды) меңгеру мерзімдерін және/немесе уақытын өзгерту туралы ақпаратты көрсету.

28. «Оқу қызметін жоспарлау» тарауы білім алушылардың қызметтерінің сипатын ерекшелейтін тақырыптық күнтізбелік жоспардан, сыныптар бойынша репертуарлық тізбеден құралады.

29. «Оқу процесін оқу-тақырыптық қамтамасыз ету» тарауының мазмұны:

- 1) білім алушыға арналған танымдық әдебиеттер тізбесі;
- 2) педагогке арналған әдістемелік әдебиеттер тізбесі;
- 3) оқу-көрнекілік құралдар тізбесі.

30. Педагогтің оқу жұмыс бағдарламасы әдістемелік кеңестің отырысында қарастырылады және білім беру ұйымының басшысы оқу жылы басталғанға дейін бекітеді.

31. Педагог оқу жұмыс бағдарламасы негізінде әр білім алушыға арналған оқытудың жеке жоспарын құрады. Жеке жоспар білім алушының музыкалық және рухани-адамгершілік дамуының үйлесімді процесін сипаттайды.

32. Білім алушының жеке жоспары әр жартыжылдыққа құрылады, оны білім беру ұйымының басшысы бекітеді, журналға немесе білім алушының жеке іс қағаздарына енгізіледі.

33. Білім алушының жеке жоспарын құру барысында жеке жұмыстың болашақ және ағымдағы міндеттері ескеріледі, оқу жылының басы мен соңындағы оның мінездемесіне сәйкес

кұрастырылады. Бір сыныптың өзінде бағдарламаны іске асырудың жеке жоспарлары, концерттік және емтихандық бағдарламалары күрделілік деңгейі бойынша бірінен бірі біршама ерекше болуы мүмкін.

34. Білім алушының жеке жоспары кең репертуарлық үрдісті, халық музыкасын енгізу арқылы репертуарды жаңартуды және байытуды көрсетеді.

35. Оқу процесінің дұрыс ұйымдастырылуы, білім алушының музыкалық-орындаушылық қабілеттерінің табысты және жан-жақты дамуы толығымен алғанда жұмыстың мұқият жоспарлануына, репертуардың дұрыс іріктелуіне тікелей байланысты болады.

36. Педагог әрбір білім алушының музыкалық қабілеттерін және дарындылық ерекшелігін ескеріп, әрқайсысына жеке репертуарлық стратегия әзірлейді.

37. Педагог музыкалық шығармалардың жеке репертуарлық тізбесін қалыптастырады, шығармаларды жүйеге келтіреді және білім алушының жеке мүмкіндіктеріне сәйкес репертуарды толықтырады.

38. Репертуарлық тізбе мазмұны, темпі, нюансировкасы, күрделілігі жағынан әртүрлі орыс халық әндерін, халықтық стильде жазылған авторлық әндерді қамтиды.

39. Репертуарды таңдаудың негізгі қағидаттары:

- 1) шығарманың көркемдік құндылығы;
- 2) балалардың музыкалық-көркемдік ой-өрісін кеңейтудің қажеттілігі;
- 3) оқу міндеттерін шешу;
- 4) дәстүрлі жанрлардағы және авторлық өңдеудегі халық әндерін орындау;
- 5) шығарманың көркемдік бейнесін жасау, идеялық-эмоциялық мағынасын ашу;
- 6) мазмұны, дауыс мүмкіндіктері, техникалық дағдылары жағынан қолжетімділігі.

40. Оқу репертуарының түрлі жанрдағы халық әндеріне қанық болуы музыкалық материалды оқу, салыстыру, жүйелеу үшін қолайлы жағдай туғызады.

41. Репертуар үздік күнтізбелік әдет-ғұрып әндерін, отбасылық әдет-ғұрып әндерін, халықтық стильде жазылған авторлық әндерді қамти отырып, жүйелі түрде жаңартылады және кеңейтіледі.

42. Педагог күрделілігі төмендеу тапсырмадан мейлінше күрделі тапсырмаға біртіндеп ауысу, білім алушыға көркемдік мазмұны жағынан, сондай-ақ орындау техникасы жағынан қолжетімді болатындай материалдарды тандай отырып, оқыту әдістемесін және білім алушының репертуарын ойластырады.

43. Педагог репертуармен жұмыстың аяқталу деңгейін бекітеді, шығармаларды үйренудің кезеңдерін анықтайды, бағдарламаның

көлемін және күрделілігін түрлендіреді, әр білім алушының тұлғалық және жеке тәсілдерді ескеретін жаңа репертуардың есебінен репертуарлық тізбені толықтырады.

44. Педагог репертуармен жұмыс істеу барысында шығармалардың бір бөлігі көпшілік алдында немесе концертте (емтихандық) орындауға, қалған бөлігі – сыныпта жұмыс істеуге немесе таныстыру мақсатына арналатындығын ескереді.

45. Жеке жоспарға білім алушының музыкалық орындаушылық, көркемдік, техникалық мүмкіндіктерінен жоғары және оның жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейтін шығармалар енгізілмейді.

46. Білім алушының музыкалық ой-өрісін кеңейту үшін сыныпта егжей-тегжейлі оқытылатын шығармалардан бөлек, жұмыстың түрлі аяқталу деңгейіне жол бере отырып, жаттауды талап етпей, түрлі сипаттағы халық әндерінің қатарымен таныстырылады.

47. Жеке жоспардың міндетті тараулары:

- 1) тыныс алу гимнастикасын орындау;
- 2) вокалдық жаттығулармен жұмыс;
- 3) дикция және артикуляциямен жұмыс;
- 4) интонациямен жұмыс;
- 5) халық әндерін орындау;
- 6) нотаны парақтан оқу дағдылары.

48. Әр жарты жылдықтың соңында педагог бекітілген жеке жоспардағы репертуарлық тізбеге енгізілген өзгерістерді көрсетіп, жоспардың орындалуын белгілейді, ал жылдың соңында білім алушының музыкалық және техникалық дамуына, жетістіктері және еңбек қабілеттеріне сипаттама береді.

49. Жылдың соңындағы білім алушыға берілген мінездеме даралығының келесі жақтарын ашып көрсетеді:

- 1) вокалдық қабілетінің деңгейі;
- 2) жеке ерекшеліктері мен қабілетінің дамуы;
- 3) вокалдық техниканы, вокалдық репертуарды меңгеруі;
- 4) жалпы дамуы, эмоциялығы, қабылдауы, реакциясының жылдамдығы;
- 5) оқу процесіне көзқарасы (тырысушылығы, қажырлығы);
- 6) еңбекке қабілеттілігі, жинақылығы;
- 7) өз бетінше жұмыс істеу білігі;
- 8) мәтінді талдаудағы сауаттылық дәрежесі;
- 9) музыкалық шығармаларды меңгеру жылдамдығы;
- 10) жылдың соңындағы жетістіктері;
- 11) музыкалық-техникалық дамуындағы кемшіліктері және оларды жеңу бойынша міндеттері.

50. Педагог бала дауысының табиғатын, даму ерекшелігін, физиологиясы мен психологиясының жастық ерекшеліктерін біледі

және білім алушының вокалдық, жалпы музыкалық, көркемдік дамуының тұтастығы негізінде ән айтуға үйретеді.

51. Педагог алғашқы кезеңде дауыстың әншілік табиғатын анықтайды, біртіндеп білім алушының даралығын ашады (тембрі, диапазоны, күші, дыбыстың қалықтауы және басқалары), оған ән айту кезінде әншілік ұстанымды, әншілік тынысты сақтауды, әннің сөздерін анық айтуды, дауыстыларды дұрыс қалыптастыруды, дауыссыздарды нақ айтуды, интонацияның тазалығына, ритмнің нақтылығын, ән айтуда түсушіп орындауға үйретеді, вокалдық есту қабілетін, өзін мұқият тыңдауды және өзінің қателіктерін белгілеуді тәрбиелейді.

52. Білім алушы қысылмай, жылдам шығатын дыбысталуға жол бермей, қатты қысым түсірмей айтуды, дыбыс құраудың жұмсақ шабуылын қолданып айтуды үйренеді, ашық, жеңіл, сынғырлаған әншілік дыбысты қалыптастыру бойынша жұмыс жүргізеді, вокалдық мәнерліктің құралдарын (тембр, темп, дикция, нюанстар, динамика) және халық музыкасының әртүрлі жанрларына тән арнайы тәсілдерді қолдануды үйренеді.

53. Педагог білім алушыға дұрыс дыбыс шығаруды, ноталарды парақтан оқуды, шығармаларды орындауды (қатаң бірқалыпты, баяу, жылдам темпте айту, а *carrella* айту) үйретеді және әншілік дағдыларды дамытады (тірекпен тұрақты әншілік тыныс алу, дауыстың барлық диапазонының бойымен дыбысталудың қалыптылығы, жоғары әншілік позиция, нақты дауыс ырғағы, әуенділік, дауыстың саздылығы).

54. Педагог табиғи, мақсатты, үнемді әншілік тынысқа, жоғары әншілік позицияға, «айтылатын фокус нүктесінде» (сөз дыбыстарын құрайтын орын) дауыстыларды жақын қалыптастыруға, дауысты дыбыстармен дауысты сүйемелдеуге және дыбыстың дауыс ырғағы негіздемесіне назар аударады.

55. Педагог әншілік тынысты жаттықтырады, жоғары әншілік позицияны, дыбысты жақын беруді, «қалай сөйлесем, солай айтамын» немесе «әндетіп сөйлеу» халықтық-әншілік ойлау дағдысын бекітеді, ашық дауыс құрау тәсілдері мен дыбыс жүргізудің сөйлеу сипатын бір уақытта түзетеді.

56. Білім алушы резонансты дыбыстың тік қалпындағы дауысты әріптерді сақтау дағдыларын пысықтайды, жылдам темпті әндердегі артикуляцияны жетілдіреді, әуендік қозғалыстарға, ладтық құрылымға және баса айтуға ерекше назар аударады.

57. Оқу процесінде регистрлерді біріктіруге, әншінің дауыс диапазонын кеңейтуге арналған жаттығулар қолданылады, халықтық орындаушылық тәсілдерге тән амалдар меңгеріледі: ылдилау, сырғу, дауысты дірілдету және басқалары.

58. Ән айту процесінде білім алушы тыныс алудың түрлі амалдарын қолданады (жылдам орындалатын шығармаларда қысқа және белсенді, баяу темпте орындалатын шығармаларда мейлінше қалыпты, сондай-ақ белсенді), темптерді салыстырады (баяулату, жылдамдату, фермата), диалектілік ерекшеліктерді меңгереді, дауыс аппаратының еркіндігін және қозғалмалылығын дамытады, халықтық хореография элементтері бар шығармаларды орындау дағдыларына ие болады.

59. Өзіндік сабақтар үнемі және жүйелі түрде жүргізіледі. Жұмыс көлемі балалардың жалпы білім беру бағдарламаларын игеруімен қатар үй тапсырмасына дайындалуға кететін уақыт шығынын ескерліп анықталады.

60. Жеке үй тапсырмасы бірнеше кезеңмен жүргізіледі, педагогтің ұсынымдарына сәйкес құрылады. Бірінші кезекте түрлі техникалық тәсілдер пысықталады, әртүрлі техникалық тәсілдер қолданылады. Педагог білім алушының ақыл-ой және дене мүмкіндіктеріне ескеріп, қандай да бір шығармамен жұмыс істеуге жұмсалатын уақыт көлемін анықтайды.

61. Білім алушының өз бетінше жүргізетін сабақтарын белсендіру үшін сабақтың келесі формалары қолданылады:

1) өзінің орындауын талдау (білім алушы өзінің айтуын бағалайды, жіберілген қателіктерін белгілейді);

2) халық әнімен жұмыс істеуге қатысты педагогтің маңызды ұсынымдарын күнделікке жазу;

3) үй тапсырмаларын орындау туралы ауызша есеп беру (білім алушы қиындықтар туралы және оларды жою туралы айтады).

62. «Халық әні» пәнінің үлгілік оқу жоспарындағы «Сольфеджио», «Әлем музыка әдебиеті», «Ұжымдық музыка ойнау» пәндерімен пәнаралық байланысы білім алушылардың түрлі көркемдік түсініктерді тұтас түсінуге итермелейді.

63. Білім беру бағдарламасын іске асыруды оқыту пәнінің бейініне сәйкес келетін арнайы кәсіби (орта және жоғары) білімі бар педагогикалық кадрлар қамтамасыз етеді.

64. Бағдарламаны іске асыру үшін келесілердің болуы шарт:

1) вокал бойынша жеке сабақтарды өткізуге арналған дыбыс оқшаулығы бар, жабдықталған оқу кабинеттері;

2) концерттік зал (сахна);

3) музыкалық аспаптар (баян, фортепиано, шулы және соқпалы аспаптардың жиынтығы);

4) дыбыстық аппаратуралардың жиынтығы (дыбыс күшейткішер, пульттер, колонкалар, CD және флэш тасымалдағыштарға арналған ойнатқыштар);

5) микрофондар;

- 6) компьютерлер, бағдарламалық қамтамасыз ету;
- 7) музыкалық орталық, магнитофон;
- 8) ноталық әдебиеттер, оқу-әдістемелік әдебиеттер;
- 9) сахналық костюмдер.

65. Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептерінің материалдық-техникалық базасы санитарлық, өртке қарсы нормаларға, еңбекті қорғау нормаларына сәйкес болуы тиіс.

66. 1 сынып бойынша болжамды бағдарламалық талаптар:

1) білім алушы «орыс әні», «әндердің түрлері», «орыс халық әндерінің жанрлары», «әншілік тұғыр», «әншілік дауыс», «әншілік тыныс», «артикуляциялық аппарат», «халықтық орындау нақышы» түсініктерімен танысады;

2) ритм сезімі, дикция, артикуляция дағдылары, тұрып және отырып айту дағдылары, әншілік тыныс негіздері, дауыстың дұрыс әншілік дыбысталуы, дұрыс әншілік дыбыс қалыптасады;

3) музыканы қабылдау, музыканы есту қабілеті дамиды, вокалдық білік пен дағдылар, қосылып ән айту дағдылары жетілдіріледі, әншілік дыбысты қалыптастыру дағдылары бекітіледі;

4) әртүрлі сипаттағы 4-6 халық әні меңгеріледі (2 ән концерттік нұсқада).

67. 1 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Орыс халық әні. Әндердің түрлері. Орыс халық әндерінің жанрлары. Халық әндерін орындау.

2-тақырып. Әншілік ұстаным. Тұрып және отырып ән салу дағдылары.

3-тақырып. Әншілік ұстаным: ауыз жұтқыншақ қуысының табиғи, ыңғайлы шығу қалпын табу. Дауыс аппаратының биологиялық құрылымы.

4-тақырып. Артикуляциялық аппарат. Артикуляциялық аппараттың дұрыс ұстанымы: жақтардың еркіндігін, еріннің жұмсақтығын, тілді дамытуға арналған жаттығулар. Кемшіліктерді жою: маңқылдау, тістерді қысып айту, қысылып айту.

5-тақырып. Әншілік дауыстың гигиенасы.

6-тақырып. Тыныс алумен жұмыс. Диафрагмалық тыныс қағидаты. Әншілік тыныс. Тыныс алуды қалыптастыру. Ішек және астыңғы қабырғалармен тыныс алу. Дыбыссыз қысқа дем алу. Демді үнемдеп шығару. Тынысты қою. Демді алуға және шығаруға арналған жаттығулар. Тыныс алуға арналған жаттығулар.

7-тақырып. Дыбысты қалыптастыру. Дыбыстың табиғаты. Дауысты жеткізу. Сөздің сөйлеу нақышындағы ерікті дауыс ырғағы боялған серпілісі.

8-тақырып. Артикуляция. Сөздерді анық, фонетика жағынан

дұрыс айту. Ән айтудағы дикция, артикуляция. Дикциялық дағдыларды, ән айту кезіндегі дауыстылар мен дауыссыздардың өзара байланысын дамыту.

9-тақырып. «Жақын» айту. Дыбыс шығарудың біркелкі мәнері. Дыбыстың тығыздығы. Примарлық аймақты бекіту.

10-тақырып. Темпоритм. Сөз бен дыбыстың үйлесімділігін, темпоритмде және әннің мінезінде сөз дыбысын сезгенге дейін дыбыс ағымында сөздерді түсініп, нақты айтуды дамыту.

11-тақырып. Баса айту. Тынысты барлық әуендік фразаға тепе-тең бөлу. Ауызша қисынды екпін. Тірек буындар. Негізгі және қосымша сөздер.

12-тақырып. Орыс музыкалық фольклорының жанрлары. Балаларды жұбату фольклоры. Шағын жанрлар: әлди әндері, жұбату әндері, жаңылпаштар, мазақтау әндері, өтірік өлеңдер, әзіл әндер, бесік жырлары, санамақтар, іздемек әндер.

13-тақырып. Отбасылық әдет-ғұрыптарға арналған әндер. Туу және әлдилеу, сыңсу және жоқтау, той, бесікке салу дәстүрлері.

14-тақырып. Халықтық нақышта орындаудың вокалдық дағдыларымен танысу. Дұрыс әншілік дыбысты қалыптастыру. Қозғалып тұрып ән айту дағдыларын қалыптастыру.

15-тақырып. Вокалдық жаттығулар. Музыкалық айналымдарды (попевка) орындау.

16-тақырып. Ән айтудың халықтық мәнерін меңгеру. Әлди әндері. Жұбату әндері. Жұбату әндерін, әлпештеу әндерін жаттау.

17-тақырып. Жұбату фольклоры. Жалбарыну әндері. Олжа алу әндері.

18-тақырып. Тыныс алу жаттығулары. Дыбыс жүргізу бойынша жұмыс.

19-тақырып. Тыныс алу жаттығулары. Бесік жырлары.

68. 1 сыныптың бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

1 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) артикуляциялық және дауыстық аппараттың құрылымын біледі;

2) әншілік дауыстың ерекшеліктерін және мүмкіндіктерін біледі;

3) әншілік дауыстың гигиенасын сақтайды;

4) дұрыс тыныс алу дағдыларына ие болады;

5) дұрыс әншілік ұстанымды қолданады;

6) тыныс алу, вокалдық жаттығуларды орындайды;

7) дикциялық дағдыларын дамытады;

8) ән айтудың халықтық нақышын меңгереді;

9) қозғалыста ән айту дағдыларын дамытады;

10) халық әндерінің жанрларын біледі.

69. 2 сынып бойынша болжамды бағдарламалық талаптар:

1) білім алушы «квартаға секіру», «интервал», «әндету (распевка)», «дикция» түсініктерімен танысады, тыныс түрлерімен, дауыс диапазонын кеңейтуге арналған жаттығулармен, вокалдық жаттығулармен танысады, кантиленаны меңгереді;

2) музыкалық-шығармашылық қабілеттерін дамытады, дұрыс әншілік ұстаным бойынша жұмыс жалғастырылады, тыныс алуға арналған жаттығулар іріктеледі, әншілік тыныстың негіздері қалыптасады, негізгі назар диапазонды кеңейтуге, дикциямен жұмысқа аударылады, артикуляциялық аппаратты белсендіру үшін жаңылтпаштар қолданылады;

3) білім алушы вокалдық жаттығуларды, әртүрлі сипаттағы 4-6 халық әнін (2 ән концерттік нұсқадағы) меңгереді.

70. 2 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Әншілік ұстаным. Ауыз жұтқыншақ қуысының табиғи ыңғайлы шығару қалпын табу. Алғашқы вокалдық дағдыларды бекіту.

2-тақырып. Тыныс алу. Ерекше тыныс алудың түрлері. Тынысты бөлу, үздіксіз демалыс, эмоциямен тыныс алу, алдыңғы тыныс. Тыныс алу гимнастикасы, вокалдық жаттығулар. Тынысты барлық әуендік фразаларға теңдей бөлу.

3-тақырып. Дауысты жеткізу. Сөйлеу мәнеріндегі сөздің еріктік интонациялық-реңктік серпілісі. Артикуляция. Сөздерді анық, фонетикалық жағынан дұрыс айту. «Жақын» айту. Дыбыс шығарудың біртекті нақышы. Дыбыстың тығыздығы. Примарлық аймақты бекіту.

4-тақырып. Темпоритм. Сөз бен дыбыстың үйлесімділігін дамыту. Темпоритмде және әннің сипатында сөз дыбысын сезгенге дейін дыбыс ағымында сөздерді түсініп анық әндету.

5-тақырып. Метроритм: қарапайым ритмді шығармаларды орындау кезінде ритмикалық тұрақтылықты пысықтау, шығармалардағы ритмикалық қағысты сезіну, күшті бөлігін анықтау.

6-тақырып. Фразировка. Тынысты барлық әуендік фразаларға тең бөлу. Ауызша қисынды екпін. Тірек буындар. Негізгі және қосымша сөздер.

7-тақырып. Сөз бен дыбыстың үйлесімділігін дамыту. Темпоритмде және әннің мінезінде сөз дыбысын сезгенге дейін дыбыс ағымында сөздерді түсіну.

8-тақырып. Квартаға секіру. Халық музыкасындағы арақашықтықтың рөлі. Халық әндерін орындауда барынша жиі қолданылатын квартаға секіруді қолданып айту. Репертуарлық материалды даттау.

9-тақырып. Диапазонды 6-7 дыбысқа дейін кеңейту. Интервалдар: прима, секунда, терция, кварта, квинта интервалын бекіту.

10-тақырып. Жаңа интервалдарды енгізу: секста, септима. Жарты тондармен айту, септимаға дейінгі көлемді ән айту.

11-тақырып. Дикция. Халық әндеріндегі дикциялық тәсілдер. Дикцияны анық шығаруға арналған жаттығуларды орындау.

12-тақырып. Жабық ауызбен вокализдеу. Дененің қалпы. Кантиленамен жұмыс. Күнтізбелік әндер. Масленица – славян және басқа христиан халықтарында — қысты шығарып салу мейрамы.

13-тақырып. Хормен айналып жүрудің пайда болу тарихы және олардың ерекшеліктері. Хормен айналып жүруге арналған лирикалық ән. Хорда айналуға арналған әндерді жаттау.

14-тақырып. Бейнемен, мінезбен, орындаушылық шеберлікпен жұмыс.

15-тақырып. Хормен айналуға арналған әндерді айналып жүріп, ойын қимылдарымен орындау.

16-тақырып. Дыбысталу сапасы. Сапасыз орындау себептері. Халықтық орындау кезіндегі кемшіліктерді жоятын жаттығуларды орындау.

71. 2 сыныптың бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

2 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) жалпы тынысты дұрыс қолданады;
- 2) дауыстылардың дыбысталуын түзей алады;
- 3) дауыссыздарды дұрыс, анық айта алады;
- 4) ортаңғы регистрді қолдана алады;
- 5) баяу темпте интервалдарды айтады;
- 6) дауыстың диапазонымен, дауыс ырғағының тазалығымен, музыкалық-мәнерлі орындау бойынша жұмыс;
- 7) шығарманың мәтінімен жұмыс істеу кезінде мәтін мен музыканың мағынасы жағынан біртұтас болуына талпынады;
- 8) тынысты барлық әуендік фразаларға тең бөледі;
- 9) күнтізбелік, билеуге, хорда айналуға арналған лирикалық әндерді біледі және орындайды.

72. 3 сынып бойынша болжамды бағдарламалық талаптар:

1) бұрын алған алғашқы вокалдық-техникалық дағдыларды бекіту бойынша жұмыстар жалғастырылады, жұмысқа орындаушылық элементтер қосылады;

2) білім алушы әншілік репертуардағы екі дауыс элементтерімен, музыкалық жаттығулардағы суырып салу, септима, октава интервалдарымен танысады;

3) дауыс ырғағының тазалығы, дыбысталудың мәнерлігі, дауыссыздарды анық айту, дауыстылардың дыбысталуын тегістеу,

диапазонды кеңейту, дауыстың, мимиканың және қимылдың көмегімен шығарманың мазмұнын эмоциямен жеткізу бойынша жұмыстар жалғастырылады;

4) білім алушы әртүрлі сипаттағы 6-8 халық әндерін (концерттік нұсқада 4 ән) меңгереді.

73. 3 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Жаттығулар арқылы әншілік тыныс дағдыларын әрі қарай дамыту.

2-тақырып. Дауыс диапазонын, дауыс көлемін, тығыздығын, дыбыстың түзулігін, жоғары позицияда айтуды, дауыстың қозғалмалылығын дамыту. Дауысты жеткізу. Сөйлеу мәнеріндегі сөздің дауыс ырғағымен боялған ерікті серпілісі. Жоғары позиция. Дауыстыларды анық, ашық шығару. Жұмсақ шабуыл.

3-тақырып. Артикуляция. Сөздерді фонетикалық жағынан дұрыс анық айту. «Жақын» айту. Дыбыс шығарудың біртекті нақышы. Дыбыстың тығыздығы. Тіректі сезініп, сөздерді жоғары позицияда жігерлі, ерікті, «жақын» айту. Дыбысты жүргізу: legato-мен жұмыс, non legato тәсілін меңгеру.

4-тақырып. Темпоритм. Сөз бен дыбыстың үйлесімділігін дамыту. темпоритмде және әннің сипатында сөз дыбысын сезгенге дейін дыбыс ағымында сөздерді түсініп айту. Сөз дыбысын шығарманың әуенімен және темпімен үйлестіру. Метроритм: ритмикалық пішіндер: үзік-үзік ритм, синкопалар (екпінді әлсіз ырғақтан күшті ырғаққа алмастыру).

5-тақырып. Фразировка. Тынысты барлық мелодиялық фразаға теңдей бөлу. Ауызша қисынды екпін. Тірек буындар. Негізгі және қосымша сөздер.

6-тақырып. Дауыс көлемі. Дыбыс тірегін бекіту. Дыбыс ағымын сезінгенге дейінгі әндетілетін, ашық, ірі сөйлеу.

7-тақырып. Дауыстың қозғалмалығы. Жылдам темптегі шығармалар мен вокалдық жаттығулардағы дыбыс ағымын сезінгенге дейінгі әндетілетін, ашық, ірі сөйлеуді сақтау. Сөздің жоғарыдан жұмсақ ерікті серпілісі. Жұмсақ таңдайдың жоғары позициясы.

8-тақырып. Диапазон. Примарлық аймақты 3-4 сатыға жоғары және төмен кеңейту. Диапазонды 7-8 дыбысқа кеңейту. Интервалдар: прима, секунда, терция, кварта, квинта, секста интервалдарын бекіту. Жарты тондармен айту. Октаваға дейін көлемді әндету. Ыңылдап әндету.

9-тақырып. Музыкалық жаттығулардағы суырып салу.

10-тақырып. Шығармалардағы нюанстармен жұмыс. Бағдарламаны түсініп, әртістікпен орындау.

11-тақырып. Шумақ, фраза, сарын түсініктері.

12-тақырып. Частушка (өзіндік әуені бар төрт я екі жолды күлдіргі өлең). Жанрдың пайда болу тарихы. Репертуарлық материалды жаттау, бейнесімен, сипатымен, орындаушылық шеберлікпен жұмыс.

13-тақырып. Күнтізбелік салт-жоралғы әндер. Қысты ұлықтайтын әндер. Рождестволық олжа алу әндері (коляда). Орындау ерекшелігі. Әншілік репертуарды жаттау.

14-тақырып. Масленицаға арналған әндер. Көктемге арналған әндер, жер жырту және егін егу, ғибадат ету, үштік-жетілік әндер (троицко-семицкие песни). Жазға арналған әндер (Купала әндері). Түюге (толочные), шабындыққа (покосные), егін оруға (жатвенные) арналған әндер. Әншілік репертуарды жаттау.

15-тақырып. Білім алушының музыканы түйсікті ұғыну қабілетін дамыту. Әнді қосылып айтудың және бірдей айту нақышымен жұмыс.

16-тақырып. Дауыс ырғағының тазалығымен жұмыс. Таза және мәнерлі интонациялау. Мажорлық және минорлық лад сатыларын таза интонациялау. Жоғары және төменгі ыңылдап ән орындау ерекшеліктері. «Өзін сырттан тындау» дағдысын дамыту.

17-тақырып. Күрделі сүйемелдеуде бір дауысты әуендерді тұрақты интонациялау. Есту және дауысты үйлестіру жұмысы. Шығарманы ыңғайлы тесситурада және шектелген диапазонда орындау.

18-тақырып. Алған дағдыларды бекіту. Вокалдық орындаудағы, сондай-ақ көркемдік бейне жасаудағы кемшіліктерді жою.

74. 3 сыныптың бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

3 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) күнтізбелік салт-дәстүр әндердің жанрын және өзгешелігін біледі;

2) бір дауыстылықты көп дауыстылықтан ажыратады;

3) дикцияның, артикуляцияның тазалығын қадағалайды;

4) екі дауыстың элементтерін қолдана алады;

б) жалпы дұрыс тыныс алуды біледі және тізбекті тыныс алуды қолданады;

7) халық әндерін орындайды;

8) көркемдік бейнені жасай алады.

75. 4 сыныптағы болжамды бағдарламалық талаптар:

1) білім алушы «бас регистрі», «кеуде регистрі», «квинта», «секста», «септима», «октава» түсініктерімен, музыкалық шығармалардағы динамикалық ерекшеліктермен, кең интервалдарды орындау техникасымен танысады;

2) дауыстың негізгі қасиеттері, вокалдық-есту дағдылары бекітіледі, дауыстың қозғалмалығы, дауыс ырғағының сапасы, әншілік диапазонды кеңейту, сахнада өзін ұстау тәсілдерімен жұмыс

жалғастырылады;

3) әншілік тынысты дамыту және бекіту, дыбысталуды барлық диапазонның бойымен түзеу, дыбысты жүргізу тәсілдерін жетілдіру жұмыстары жалғастырылады, шығарманы талдау дағдылары, шығарманы мәнерлеп орындауды дамытады;

4) әндетудің халықтық нақышын практикада меңгеру, әншілік тыныс дағдыларын пысықтау, резонаторлар мен дыбыс шабуылын меңгеру, дыбыстың табиғи-сөйлеу серпілісін пысықтауға ерекше назар аударылады;

5) білім алушы әртүрлі сипаттағы 6-8 халық әнін меңгереді (концерттік нұсқада 4 ән).

76. 4 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Оқу-жаттықтыру материалын орындау. Кең секіrmелі интервалдар. Мутациялық кезеңде диапазонды шектеу.

2-тақырып. Тыныс. Тізбектелген тыныс. Диафрагмалық тыныс. Тынысты ұстап тұру. Шығармаларда тынысты бөлу. Кеуде-құрсак тынысын бекіту. Демді қалыпты шығаруды пысықтау. Біртіндеп ұзақтығы ұлғайтылатын тыныс алуға арналған жаттығулар. Баяу және жылдам темптегі жаттығулар. Әндетулерді орындау, тізбектеп тыныс алуды қолдану.

3-тақырып. Дауысты жеткізу. Сөйлеу нақышындағы сөздің ерікті дауыс ырғағы боялған серпілісі. Жоғары позиция. Дауыстыларды анық, ашық жеткізу. Жұмсақ шабуыл.

4-тақырып. Артикуляция. Сөздерді нақты, фонетикалық жағынан дұрыс айту. «Жақын» айту. Дыбыс шығарудың бірдей нақышы.

5-тақырып. Дыбыстың тығыздығы. Тіректі сезініп, сөздерді жоғары позицияда жігерлі, ерікті, «жақын» айту.

6-тақырып. Темпоритм. Сөз бен дыбыстың үйлесімділігін дамыту. Темпоритмде және әннің мінезінде сөз дыбысын сезгенге дейін дыбыс ағымында сөздерді түсіну. Сөз дыбысын шығарманың әуенімен және темпімен үйлестіру.

7-тақырып. Фразировка. Тынысты барлық мелодиялық фразаға теңдей бөлу. Ауызша қисынды екпін. Тірек буындар. Негізгі және қосымша сөздер. Дауыс көлемі. Дыбыс тірегін бекіту. Дыбыс ағымын сезінгенге дейінгі әндетілетін, ашық, ірі сөйлеу.

8-тақырып. legato (буындарды әндеті) және басқа штрихтарды орындау дағдысы. Вокалдық жаттығуларда, әуендік айналымдарда non legato және staccato белсенді тынысты жетілдіру.

9-тақырып. Ритм және қағыс. Жарты, төрттен бір, сегізден бір қатынасындағы қалыпты темптегі ритмикалық тұрақтылық. Оқу процесіндегі мейлінше күрделі ритмикалық суреттері бар жылдамырақ және баяуырақ темптердегі ритмикалық тұрақтылық, музыкамен

қозғалу.

10-тақырып. Ньюанстарды меңгеру (дыбыс филировкасы). Тыныс алу процесін белсендіруге арналған жаттығулар, тынысты фразға бөлу білігі, дыбысты ауамен толтырып, оны сүзіп шығару. Crescendo және diminuendo түсініктері. Ноталық мәтінді партитураға қарап оқу. Шығарманы сауатты талдау. Форма құру: сөз, сөйлем, интонация кідірісі, қайталануы, өзгеруі. Жоғары дыбыстылық: әуен қозғалысының бағыты, дыбыстардың қайталануы, секіrmелілігі және басқалары. Музыканы ритмикалық ұйымдастыру: қағыс, темп. Динамикалық ерекшеліктер. Штрихтар.

11-тақырып. Диапазон. Примарлық аймақты жоғары және төмен 3-4 сатыға кеңейту. Дауыстың қозғалмалығы. Дыбыс ағымында, шығармалардың және вокалдық жаттығулардың шұғыл темпінде әуенді ашық ірі сөздерді сақтау. Жоғарғы сөзді жұмсақ ерікті жеткізу. Жұмсақ таңдайды жоғары ұстау.

12-тақырып. Кең интервалдарды (квинта, секста, септима, октава) дұрыс орындау техникасы. Бас және кеуде регистрі. Әншілік аппараттың жұмысын дамытуға және бекітуге арналған жаттығулар. Вокалдық аппаратты жұмыс күйіне келтіру (әндету). Жаттығуларды аталған интервалдармен орындау. Жаттығуларды бас және кеуде регистрлерінде орындау.

13-тақырып. Дыбысты жүргізу. Кантиленді дыбыстау. Piano динамикалық ерекшелігі бар жаттықтыру материалын орындау. Кантиленаны пысықтайтын жаттығулар: жоғары және төмен гамма, арпеджио, баса айтулар.

14-тақырып. Орындалатын шығарманың сипатымен жұмыс. Екі бөлікті және төрт бөлікті өлшемдер. Осы өлшемдер қолданылатын жанрлармен танысу. Вокалдық әуендегі және өлең мәтініндегі күшті бөліктерді анықтау.

15-тақырып. Дауыстың қозғалмалылығы, тембрді анықтау жұмысы. Дұрыс әншілік ұстанымдағы жаттығулар мен шығармалар, отырып және тұрып ән айтуды салыстыру. Дыбыс шабуылы. Регистрлерді тегістеу.

16-тақырып. Дикция және артикуляция. Музыкалық шығармалардағы динамикалық ерекшеліктермен танысу. Мәтінді оқу кезінде оларды анықтау. Шығармалардағы динамикалық ерекшеліктер. Артикуляциямен, дикциямен, баса айтуды жұмыс.

17-тақырып. Дауыстың қозғалмалылығы, тембрді анықтау жұмысы. Сөзбен жұмыс. Дауыстылардың дыбысталуының тазалығы. Дауыссыздарды анық, жылдам айтуды бекіту. Дауыс аппаратының еркіндігі және ашылуы.

18-тақырып. Лирикалық әндер. Орындау сипаты. Шығарманы талдау құрылымы. Орындалатын шығармаларда интонациялау.

19-тақырып. Шығарманы талдау: шығарманың жанрын, мағынасын, орындау сипатын анықтау, ән айтудағы дыбысты жүргізу, таныс емес сөздерді талдау, әннің құрылымы, динамикалық ерекшеліктері.

20-тақырып. Концерттік композицияларды қою және өңдеу. Үйретілетін шығарманың сипатына қарай би қозғалыстарын үйрену. Концерттік композицияны қою. Әнді бимен біріктіру. Қозғалыстарды пысықтау, би мен әнді біріктіру кезіндегі вокалдық қателіктерді жою.

21-тақырып. Көркемдік бейнені құру. Шығарманың көркемдік бейнесін, оның стильдік ерекшеліктерін ашу. Сахнада өзін ұстау тәсілдері. Бимен безендіру арқылы бейнені ашу.

77. 4 сыныптың бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

4 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) таза дикцияға, мәтінді мәнерлеп оқуға ие болады;
- 2) шығарманың динамикалық ерекшеліктерін көрсете алады;
- 3) дикцияның тазалығын, артикуляцияны қадағалайды;
- 4) бас және кеуде регистрлерінде жаттығуларды орындайды;
- 5) шығарманы талдау дағдыларына ие болады;
- 6) үйретілетін репертуарға тән би қозғалыстарын біледі;
- 7) әнді, қозғалысты және көркемдік бейнені біріктіреді;
- 8) лирикалық әндерді орындайды.

78. 5 сыныптағы болжамды бағдарламалық талаптар:

1) әншілік дағдыларды қалыптастыру және дамыту, халықтық орындау нақышын меңгеру, халық әндерінің ладтық ерекшеліктері негізінде ладогармоникалық естуді дамыту жалғастырылады;

2) дауыс аппараты бекітіледі, жақсы тыныс пысықталады, музыкалық есте сақтау жады және есту дамиды, вокализдердің әртүрлі жанрлары, екі дауысты әндетулерді, күрделендірілген әуезді үш дауыстылық элементтерін орындау меңгеріледі;

3) білім алушы әртүрлі сипаттағы 6-8 халық әнін (концерттік нұсқада 4 ән) меңгереді.

79. 5 сыныптың оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Тыныс. Тығыз динамикалық жеткізу. Дыбыс тірегін бекіту. Тыныс алу жаттығулары, өлеңдерді оқу, вокалдық жаттығулар, канон.

2-тақырып. Кең интервалдар. Өткен вокалдық-техникалық дағдыларды, орындаушылық техника элементтерін бекіту және тереңдету бойынша жұмыс.

3-тақырып. Дауысты жеткізу. Сөздің сөйлеу нақышындағы ерікті интонациялық боялған серпілісі. Жоғары позиция. Дауысты анық ашық жеткізу. Дыбыс жүргізудің түзулігі.

4-тақырып. Диапазон. Примарлық аймақты жоғары және төмен 4-5 сатыға кеңейту. Дыбыстың тығыздылығы. Сөзді жоғары позицияда тірек сезімімен жігерлі, ерікті, «жақын» әндету.

5-тақырып. Темпоритм. Темпоритм. Сөз бен дыбыстың үйлесімділігін дамыту. Темпоритмде және әннің мінезінде сөз дыбысын сезгенге дейін дыбыс ағымында сөздерді түсіну. Сөз дыбысын шығарманың әуенімен және темпімен үйлестіру.

6-тақырып. Фразировка. Тынысты барлық музыкалық фразаларға теңдей шығындау. Ауызша қисынды екпін. Тірек буындар. Негізгі және қосымша сөздер. Дауыс көлемі. Дыбыс тірегін бекіту. Дыбыс ағымын сезінгенге дейінгі әндетілетін ашық, ірі сөз.

7-тақырып. Дауыстың қалықтауы. Тығыз тіректе дыбыстың қалқуын сезінгенге дейін «жақын» жоғары позицияда дауысты жеткізу.

8-тақырып. Дауыстың қозғалмалылығы. Жылдам темпте орындалатын шығармалардағы және вокалдық жаттығулардағы дыбыс ағымында әндетілетін ашық ірі сөзді сақтау. Дауыстың қозғалмалылығымен және икемділігімен, әртүрлі динамикалық ерекшеліктерді пысықтау, диапазонды кеңейту жұмысы.

9-тақырып. Дауыстың икемділігі. Регистрлік ауысулар. Әуендік айналымдарды орындау және терциядан октаваға дейінгі әртүрлі арақашықтықты алмастырып репертуарды таңдау.

10-тақырып. Темпоритмикалық нақтылық. Динамика. ff -тен pp-ға әндету, pp-дан ff-ге әндету. Дыбыс филировкасы.

11-тақырып. Ритмикалық қиындықтар. Тактіленген күрделі ритмикалық суреттерді пысықтау. Бір сөйлемді мәнерлі тактілеп әндету. Бөлшектеп, мейлінше ұсақ ұзақтықтармен әндету. Шығармамен жұмыс істеу дағдылары. А саррелла айту бойынша жұмыс.

12-тақырып. Тембр. Сөздің ерекше, табиғи, бейнелі ырғағын табу.

13-тақырып. Партитураны тактілеумен, қағыспен оқу бойынша жұмыс. Музыкалық мәтінді сөздерін айта отырып сольфеджиолау. Шарықтау тарауларын бөлшектеу.

14-тақырып. Суырып салу. Музыкалық жаттығулардағы суырып салу. Жоспардан тыс жағдайларда суырып салу білігі. Көркемдік бейнені құрудағы суырып салу.

15-тақырып. Дикция. Сахна тілі. Мәтінді айтудағы анықтылық, сөйлеудің эмоциялығы. Үйретілетін әндердің мәтінін эмоциямен жеткізе отырып оқу.

16-тақырып. Идеялық-эмоциялық мағынаны анықтау, көркемдік бейнемен жұмыс. Орындауда қосымша құралдарды қолдану.

17-тақырып. Үйлену тойына арналған әндер. Үйлену тойына арналған әндерді орындаудағы мағыналық акценттер. Орындау ерекшелігі. Репертуарды жаттау және орындау.

18-тақырып. Концерттік композицияны қою. Көркемдік бейнені құру. Шығарманың көркемдік бейнесін, оның стильдік ерекшеліктерін ашу.

80. 5 сыныптың бағдарламасын игеруден күтілетін нәтиже.

5 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) вокализдеудің әртүрлі түрлерін қолдануды біледі: non legato, legato, staccato;

2) дыбыс динамикасына ие болады;

3) өзінің орындауын талдай алады;

4) дамыған тыныстың талаптарын орындайды;

5) суырып сала алады;

6) көпшілік алдында орындау дағдыларына ие болады;

7) үйлену той өлеңдерін орындау дағдыларын біледі.

81. Білім беру бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

Түлек:

1) дауыс аппаратының анатомиясы туралы жалпы түсінікті;

2) әншілік дауыстың гигиенасын;

3) әншілік өнердің алғашқы негіздерін;

4) халық әндерін айтуға тән ерекшеліктерді;

5) жеке орындаушылықтың негізгі стильдік бағыттарын;

6) музыкалық терминдерді;

7) орындаушылық техниканың әртүрлі түрлерін;

8) мәнерліліктің музыкалық-орындаушылық құралдарын біледі.

Түлек:

1) музыкалық шығармаларды жеткілікті деңгейде жеке сауатты орындауды;

2) күрделі емес ноталық мәтінді өз бетінше талдауды;

3) халық әндерін өз бетінше жаттауды;

4) музыкалық шығармаларды айту кезінде көркемдік бейнені жасауды;

5) халық әнін сахналық көрсетуді;

6) орындау процесін басқаруды;

7) орындалатын музыкалық шығарманы талдауды;

8) күрделі емес шығармаларды жаттау кезіндегі қиындықтарды өз бетінше жеңуді;

9) теориялық білімді орындаушылық практикада қолдануды;

10) музыкалық шығармалардан репертуарды жинақтауды.

Бітіруші түлекте қалыптасқан дағдылар:

1) фольклорлық суырып салу;

2) әншілік ұстаным;

3) халық әндерінің репертуары;

4) есту арқылы бақылау;

- 5) орындалатын шығармаларға теориялық талдау жасау;
- 6) ән репертуарын өз бетінше іріктеу, талдау, орындау және жинақтау;
- 7) әртүрлі жанрдағы халық әндерін концерттерде орындау;
- 8) шығармашылық қызмет;
- 9) фонограммамен, микрофонмен, вокалдық күшейткіш аппаратурамен жұмыс;
- 10) өз бетінше музыкалық орындаушылық;
- 11) орындаушылық мәнерлілік: шығарманы ерекше жеткізу, әртістік, суырып салу;
- 12) халықтық хореографияның элементтерін игере біледі.

82. Бақылау және бағдарламаны игеру нәтижелерін бағалау өлшемшарттары.

Үлгерімді бақылаудың мақсаты: білім алушының білім беру бағдарламасын игерудегі нәтижеліліктерін анықтау. Білімді бағалау білім беру сапасын бағалаудың негізгі элементтерінің бірі, педагогикалық жүйенің маңызды компоненті және оқу процесінің бөлігі болып табылады.

Музыкалық білім беруде нәтижелерді бағалау өлшемшарттары пән бойынша ағымдық үлгерім нәтижелерінен және концерттік көрсетілімдерден алған бағаларынан құралады.

83. Білім сапасын бағалау бақылаудың барлық түрін қамтиды. Олардың әрқайсысы белгілі оқу-әдістемелік міндеттерді шешуге бағытталған, мақсаттары, міндеттері мен формалары бар.

Бағдарламаны игеру нәтижелерін бақылау түрлері. Балалар музыка мектептеріндегі және өнер мектептерінің музыка бөлімдеріндегі үлгерімді бақылаудың негізгі түрлері болып ағымдық, аралық және қорытынды бақылау, қорытынды аттестаттау табылады:

1) ағымдық бақылау әр тақырып және тарау бойынша бағдарламалық материалдарды меңгеруін тексеру мақсатында білім беру бағдарламасына сәйкес жеке сабақ процесінде өткізіледі;

2) аралық бақылау білім алушылардың пәннің белгілі көлемінің мазмұнын меңгеру сапасын бағалау мақсатында сынақ немесе емтихан түрінде өткізіледі;

3) қорытынды бақылау үлгілік оқу жоспарында қарастырылған және білім алушының пәнді аяқтағаннан кейін оның мазмұнын меңгеру сапасын бағалау мақсатында оқу жылының соңында емтихан түрінде өткізіледі. Оған дайындалу барысында оқу материалдарын тереңірек жалпылау және жүйелеу процесі іске асырылады.

84. Емтиханға баға қою барысында білім алушының вокалдық аппаратты тиісті деңгейде игеруі, шығарманың көркемдік бейнесінің толық және сенімді ашылуы, орындалып отырған шығарманың стилін түсінуі және орындаушылық интерпретацияда көрсете алу сияқты

өлшемдер ескеріледі.

85. Білім алушыны қорытынды аттестаттау оның білім беру бағдарламасында қарастырылған пәннің көлемін меңгеру дәрежесін анықтау мақсатында өткізіледі.

86. Білім алушыларды қорытынды аттестаттаудың мазмұнына қойылатын талаптарды мектеп өз бетінше анықтайды.

Бітіру емтиханының нәтижесінде 5 «өте жақсы», 4 «жақсы», 3 «қанағаттанарлық», 2 «қанағаттанарлық емес» бағасы қойылады.

87. Қорытынды аттестаттаудың бағалау өлшемшарттары.

Бітіру емтиханының нәтижесінде 5 «өте жақсы», 4 «жақсы», 3 «қанағаттанарлық», 2 «қанағаттанарлық емес» бағасы қойылады.

88. Қорытынды аттестаттаудың бағалау өлшемшарттары (концерттік бағдарламаны орындау):

1) 1 сынып. Бірінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: бақылау жұмысы. Бақылау жұмысының бағдарламасы: тыныс алу жаттығулары, әртүрлі сипаттағы 2 ән.

Екінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: бақылау жұмысы. Бақылау жұмысының бағдарламасы: тыныс алу жаттығулары, әртүрлі сипаттағы 2 ән.

2) 2 сынып. Бірінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: бақылау жұмысы. Бақылау жұмысының бағдарламасы: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

Екінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: академиялық концерт. Академиялық концерттің бағдарламасы: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

3) 3 сынып. Бірінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: академиялық концерт. Академиялық концерттің бағдарламасы: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

Екінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: академиялық концерт. Академиялық концерттің бағдарламасы: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

4) 4 сынып. Бірінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: академиялық концерт: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

Екінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: академиялық концерт. Академиялық концерттің бағдарламасы: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

5) 5 сынып. Бірінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: академиялық концерт. Академиялық концерттің бағдарламасы: әртүрлі сипаттағы 2 ән.

Екінші жартыжылдықтағы аттестаттау формасы: қорытынды аттестаттау (бітіру емтиханы). Бітіру емтиханының бағдарламасы: жылдам орындалатын сипаттағы 1 халық әні, баяу орындалатын

сипаттағы 1 халық әні, халықтық стильдегі 1 авторлық ән, 1 халық әні а
kapella.

**Образовательная программа «Народное пение»
детских музыкальных школ и музыкальных отделений
детских школ искусств**

1. Образовательная программа «Народное пение» детских музыкальных школ и музыкальных отделений школ искусств (далее - Программа) определяет единый комплекс основных характеристик образования, включающий цель, задачи, сроки обучения, содержание, программные требования по каждому классу, организацию образовательного процесса, способы и методы их реализации, ожидаемые результаты освоения предмета, критерии оценки результатов обучения.

2. Терминология, используемая в Программе:

- 1) альт – партия в хоре или вокальном ансамбле;
- 2) атака в пении – начало фонации или начало звучания чистых гласных;
- 3) певческая установка – положение, которое певец принимает перед началом фонации (звукоизвлечение);
- 4) вибрато, вибрация – периодическое изменение звука по высоте, силе, тембру;
- 5) вокализ – произведение для пения без слов, на гласный звук;
- 6) динамические оттенки – музыкальный термин, который определяют степень громкости исполнения музыки;
- 7) постановка голоса – процесс индивидуального обучения пению, заключающееся в выработке у обучающегося рефлексных движений голосового аппарата, способствующих правильному звучанию;
- 8) гигиена голоса – соблюдение певцом определенных правил поведения, певческий режим;
- 9) гибкость (подвижность) голоса – качество профессионального педагогического голоса, его способность по воле говорящего быстро и непринужденно переходить с одной высоты на другую; переключать и смешивать регистры;
- 10) диапазон – звуковой объем голоса (инструмента) от самого нижнего до самого верхнего звука;
- 11) дикция – ясность, разборчивость произнесения текста;
- 12) унисон – однозвучие, одновременное звучание двух или нескольких звуков одинаковой высоты;
- 13) высота звука – свойство музыкального звука, зависящее от частоты колебаний звучащего тела;
- 14) звуковедение – способ связи звуков в процессе фонации;
- 15) звукообразование (фонация) – извлечение певческого и

речевого звука, результат действия голосового аппарата;

16) звукоизвлечение – музыкальное извлечение, порождение звуков при игре на музыкальном инструменте или пении.

17) кантилена – широкая, свободно льющаяся напевная музыка как вокальная, так и инструментальная;

18) квинта – музыкальный интервал шириной в пять ступеней;

19) подголосок – в подголосочной полифонии голос, сопровождающий основной и представляющий его мелодико-ритмический вариант;

20) полифония в теории музыки – склад многоголосной музыки, определяющийся функциональным равноправием отдельных голосов (мелодических линий, мелодий в широком смысле) многоголосной фактуры;

21) музыкальный акцент – ударение, падающее на так называемые сильные моменты такта;

22) партия в музыке – составная часть оркестрового, музыкально-драматического или ансамблевого произведения, предназначенная для исполнения отдельным голосом или на отдельном музыкальном инструменте; раздел экспозиции (и репризы) сонатной формы;

23) канон в музыке – полифоническая форма, в которой мелодия образует контрапункт сама с собой;

24) зона в музыке – область, в пределах которой могут меняться физические количественные характеристики звука (частота колебаний, состав, интенсивность, продолжительность звука) без изменения при восприятии его качества как данного звука;

25) легато – связанное пение, стаккато – отрывистое пение;

26) русская народная песня – фольклорное произведение, которое сохраняется в народной памяти и передаётся из уст в уста, продукт коллективного устного творчества русского народа;

27) регистр – ряд занимающих определённое высотное положение звуков певческого голоса, извлекаемых одним и тем же способом и поэтому обладающих единым тембром; участки диапазона различных музыкальных инструментов, характеризующихся единым тембром; устройства, применяемые на струнных клавишных инструментах для изменения силы и тембра звука;

28) импровизация – произведение искусства, которое создаётся во время процесса исполнения, либо собственно процесс его создания;

29) терция – интервал в объёме трёх ступеней диатонического звукоряда;

30) дыхание (певческое) – дыхание, обеспечивающее процесс пения;

31) фразировка – средство музыкальной выразительности, представляющее собой художественно-смысловое выделение

музыкальных фраз в процессе исполнения путём разграничения периодов, предложений, фраз, мотивов с целью выявления содержания, логики музыкальной мысли;

32) хоровод – древний народный круговой массовый обрядовый танец, содержащий в себе элементы драматического действия;

33) интонирование – умение чисто воспроизводить вокально или на музыкальном инструменте звуковой тон.

3. Цель программы: создание условий для развития музыкально-творческих способностей обучающегося на основе приобретенных знаний, умений и навыков в области вокального исполнительства, формирование их певческой культуры в народном стиле.

4. Задачи программы.

Обучающие:

1) обучение вокально-певческим навыкам, присущим народной манере исполнения;

2) овладение специфическими приемами, характерными для народной песни;

3) освоение музыкальных знаний на основе работы над репертуаром;

4) обучение движениям народного танца.

Развивающие:

1) развитие музыкального голоса, его регистров, диапазона, тембра;

2) развитие певческого слуха, чувства ритма, музыкальной памяти;

3) развитие мышления, воображения, активной артикуляции, вокальных навыков;

4) развитие интонационных навыков;

5) развитие навыков осмысленного пения народных песен;

6) развитие театральных и хореографических способностей.

Воспитательные:

1) воспитание музыкального и исполнительского вкуса;

2) нравственное, духовное, эстетическое, интернациональное воспитание;

3) развитие познавательного интереса к русской культуре через приобретение знаний о музыке.

5. Срок освоения программы - 5 лет. Объем учебной нагрузки определяется типовым учебным планом.

По решению педагогического совета школы срок освоения программы может быть увеличен на один-два года для детей, не закончивших основное, общее среднее образование, но планирующих поступление в организации, реализующие образовательные программы технического и профессионального образования в области

музыкального искусства.

6. Программа предназначена для обучения детей, желающих получить знания об исполнительских формах бытования русской народной песни, принципах ее воспроизведения и вокально-певческих навыках, присущих народной манере исполнения.

Программа включает в себя конкретные формы разнообразной практики, которые позволяют в полном объеме комплексно изучить русскую традиционную культуру любого этнографического региона, реализовать музыкально-эстетическое воспитание детей посредством фольклора.

7. Основные принципы достижения цели программы:

- 1) постепенность в развитии природных способностей детей;
- 2) строгая последовательность в овладении музыкальной лексикой и техническими приемами;
- 3) систематичность и регулярность занятий;
- 4) целенаправленность учебного процесса.

8. Программа рассчитана на детей различной степени музыкальной одарённости, подготовки и общего развития. Педагог создает условия для реализации индивидуального подхода к каждому обучающемуся за счет гибкости в постановке учебных задач, возможности формирования стратегии обучения каждого ребенка. Особое внимание педагог обращает на доступность, постепенность и последовательность в освоении музыкальных знаний, пробуждение у детей интереса к народной музыке.

9. Программа ориентирована на развитие личностных качеств обучающегося, способствующих:

- 1) освоению знаний, умений и навыков пения, позволяющих творчески исполнять музыкальные произведения в соответствии с необходимым уровнем музыкальной грамотности;
- 2) приобретению опыта творческой деятельности;
- 3) овладению духовными и культурными ценностями народов мира;
- 4) получению музыкального образования и приобщению к музыкальной культуре;
- 5) формированию комплекса знаний, умений и навыков, позволяющих в дальнейшем осваивать основные профессиональные образовательные программы в области музыкального искусства.

10. Психолого-педагогическое сопровождение направлено на:

- 1) создание условий для личностного, интеллектуального и социального развития, профессионального самоопределения обучающегося, соответствующих его индивидуальности, развитию творческих способностей; с учетом интеллектуально-личностных возможностей;

- 2) создание у обучающегося позитивной мотивации к обучению;
- 3) оказание помощи личности в ее самопознании, формировании адекватной самооценки и адаптации в реальных жизненных условиях, преодолении кризисных ситуаций и достижении эмоциональной устойчивости, способствующих личностному росту и саморазвитию;
- 4) оказание психологической помощи и поддержки обучающегося в соответствии с целями и задачами программы.

11. Программа ориентирована на привитие обучающемуся необходимых исполнительских навыков и умений осуществляется в процессе работы над различными по содержанию, характеру и стилю народными произведениями, музыкальное воспитание и развитие их основывается на изучении русской народной музыки.

12. Особенностью программы является ее общеразвивающая направленность на приобретение детьми знаний, умений и навыков пения народных песен русского народа, опыта творческой деятельности, приемов сольного исполнительства.

13. Программа учитывает возрастные и индивидуальные особенности обучающегося, ориентирована на развитие функциональной грамотности школьников и достижение ключевых и предметных компетенций (освоенных специфических знаний, умений, навыков в рамках учебного предмета).

14. Методологическая основа программы:

- 1) концепция целостного подхода к формированию личности;
- 2) теория возрастного, личностно-деятельностного, индивидуально-дифференцированного и проблемно-исследовательского подходов в обучении;
- 3) общедидактические постулаты современной педагогики, детерминированные ими подходы к содержанию, формам и методам образовательного процесса;
- 4) разработка проблемы развития творческих и исполнительских способностей обучающегося в контексте развивающего обучения;
- 5) теоретические положения и методические установки видных педагогов и музыковедов.

15. Педагогические принципы отбора содержания учебного материала:

- 1) принцип природосообразности и доступности учитывает возрастные особенности обучающегося, позволяет отобрать доступный для слушания, изучения и исполнения учебный материал, который способствует музыкальному и духовно-нравственному развитию обучающегося;
- 2) принцип преемственности означает связь между всеми классами обучения на уровне содержания и музыкально-исполнительской деятельности обучающегося;

3) принцип индивидуализации обучения является главным способом практического освоения исполнительских навыков пения в народной манере;

4) принцип творчества предполагает раскрытие способностей и склонностей обучающегося, способствует созданию ситуации успеха, радости общения с искусством.

16. Специфика индивидуального обучения предмету «Народное пение» предполагает вариативность выбора методов, средств, форм обучения и подбора репертуарного комплекса.

17. Для достижения поставленных задач используются следующие методы обучения:

1) словесный метод (объяснение, разбор, анализ музыкального материала);

2) наглядный (показ, демонстрация отдельных частей и всего произведения, разъяснение, сравнение);

3) практический (творческие упражнения, деление целого произведения на более мелкие части для подробной проработки, и последующая организация целого, репетиционные занятия);

4) игровые (разнообразные формы игрового моделирования).

18. Выбор методов зависит от возраста и индивидуальных особенностей обучающегося, как физические данные, уровень развития музыкальных способностей. Весь процесс обучения строится от простого к сложному.

19. Формы занятий:

1) практические;

2) репетиционно-концертные.

20. Программа предусматривает внедрение интерактивных образовательных технологий, классической и нетрадиционной типологии уроков в современной музыкальной школе.

21. Основной формой учебно-воспитательной работы в классе является урок, проводимый как индивидуальное занятие педагога с обучающимся. Индивидуальные формы занятий сочетаются с пением в ансамбле с педагогом или другими обучающимися.

22. Программа занятий построена таким образом, что теоретические знания обучающийся получает одновременно с практикой.

23. Наряду с уроком возможны внеурочные формы работы:

1) пение в ансамбле;

2) подготовка к концертным, конкурсным выступлениям;

3) участие в творческих и культурно-просветительских мероприятиях;

4) посещение филармоний, театров, концертных залов, музеев и другие;

5) встречи с музыкальными деятелями, исполнителями, композиторами.

24. На основе образовательной программы педагог разрабатывает рабочую учебную программу, которая определяет оптимальные и наиболее эффективные для данного класса содержание, формы, методы и приемы организации образовательного процесса.

25. Структурные элементы рабочей учебной программы:

- 1) титульный лист;
- 2) пояснительная записка;
- 3) планирование учебной деятельности;
- 4) учебно-методическое обеспечение учебного процесса.

26. На титульном листе размещаются основные сведения:

- 1) название организации образования;
- 2) название учебного предмета;
- 3) обозначение класса, для которого разработана рабочая учебная программа;
- 4) сроки действия рабочей учебной программы (учебный год);
- 5) краткая информация о педагоге;
- 6) место для отметки об утверждении рабочей учебной программы руководителем организации образования.

27. Содержание пояснительной записки:

- 1) образовательная программа как основание;
- 2) педагогическая цель и задачи, актуальные при обучении предмету в данном классе;
- 3) особенности обучения в данном классе (развивающие, коррекционно-развивающие, работа с одаренными детьми и так далее);
- 4) особенности и проблемы, существующие в организации работы в данном классе;
- 5) информация об изменении сроков и/или времени изучения отдельных тематических блоков (разделов) с указанием причин и целесообразности изменений.

28. Раздел «Планирование учебной деятельности» содержит календарно-тематическое планирование с выделением характеристик деятельности обучающихся, репертуарный перечень по классам.

29. Содержание раздела «Учебно-методическое обеспечение учебного процесса»:

- 1) перечень познавательной литературы для обучающегося;
- 2) перечень методической литературы для педагога;
- 3) перечень учебно-наглядных пособий.

30. Рабочая учебная программа педагога рассматривается на заседании методического совета и утверждается руководителем организации образования до начала учебного года.

31. Педагог на основе рабочей учебной программы составляет индивидуальный план обучения на каждого обучающегося. Индивидуальный план характеризует гармоничный процесс музыкального и духовно-нравственного развития обучающегося.

32. Индивидуальный план обучающегося составляется на каждое полугодие, утверждается руководителем организации образования, заносится в журнал или личное дело обучающегося.

33. При составлении индивидуального плана учитываются перспективные и текущие задачи планирования индивидуальной работы в соответствии с характеристикой обучающегося в начале и конце учебного года. В одном и том же классе индивидуальные планы реализации программы, концертные и экзаменационные программы могут значительно отличаться по уровню сложности.

34. Индивидуальный план обучающегося отражает широкие репертуарные тенденции, обновление и обогащение репертуара благодаря привлечению народной музыки.

35. Правильная организация учебного процесса, успешное и всестороннее развитие музыкально-исполнительских данных обучающегося зависят непосредственно от того, насколько тщательно спланирована работа в целом, продуман выбор репертуара.

36. Педагог вырабатывает индивидуальную репертуарную стратегию для каждого обучающегося с учетом его музыкальных способностей и особенностей дарования.

37. Педагог формирует индивидуальный репертуарный перечень музыкальных произведений, систематизирует произведения и дополняет репертуар в соответствии с индивидуальными возможностями обучающегося

38. Репертуарный перечень включает разнообразные по содержанию, темпу, нюансировке, сложности русские народные песни, авторские песни, написанные в народном стиле.

39. Основные принципы подбора репертуара:

- 1) художественная ценность произведения;
- 2) необходимость расширения музыкально-художественного кругозора детей;
- 3) решение учебных задач;
- 4) исполнение народной песни в жанрах традиционной и авторской обработки;
- 5) создание художественного образа произведения, выявление идейно-эмоционального смысла;
- 6) доступность по содержанию, голосовым возможностям, техническим навыкам.

40. Насыщенность учебного репертуара народными песнями разных жанров создает благоприятную ситуацию для изучения,

сравнения, систематизации музыкального материала.

41. Репертуар систематически обновляется и расширяется, включая в него лучшие календарные обрядовые песни, семейные обрядовые песни, авторские песни, написанные в народном стиле.

42. Педагог тщательно продумывает методику и репертуар обучающегося, добиваясь постепенного перехода от менее трудных заданий к более сложным, подбирая учебный материал, доступный для обучающегося как со стороны художественного содержания, так и техники исполнения.

43. Педагог устанавливает степень завершённости работы над репертуаром, фиксирует этапы изучения произведений, варьирует объём и сложность программы, пополняя репертуарный перечень за счёт нового репертуара с учётом личностного и индивидуального подходов к каждому обучающемуся.

44. В работе над репертуаром педагог учитывает, что часть произведений предназначена для публичного или концертного (экзаменационного) исполнения, остальные - для работы в классе или в порядке ознакомления.

45. В индивидуальный план не включаются произведения, превышающие музыкально-исполнительские, художественные, технические возможности обучающегося, также не соответствующие его возрастным особенностям.

46. Для расширения музыкального кругозора обучающегося, помимо произведений, детально изучаемых в классе, осуществляется знакомство с целым рядом разнохарактерных народных песен, допуская при этом различную степень завершённости работы над ними, не требуя обязательного выучивания наизусть.

47. Обязательные разделы индивидуального плана:

- 1) выполнение дыхательной гимнастики;
- 2) работа над вокальными упражнениями;
- 3) работа над дикцией и артикуляцией;
- 4) работа над интонацией;
- 5) исполнение народных песен;
- 6) навыки чтения нот с листа.

48. В конце каждого полугодия педагог отмечает качество выполнения задания и вносит изменения в ранее утвержденный репертуарный перечень, в конце года даёт характеристику музыкального и технического развития, успеваемости и работоспособности обучающегося.

49. Характеристика обучающегося на конец года освещает следующие стороны его индивидуальности:

- 1) уровень вокальных данных;
- 2) развитие индивидуальных особенностей и способностей;

- 3) освоение вокальной техники, вокального репертуара;
- 4) общее развитие, эмоциональность, восприимчивость, скорость реакции;
- 5) отношение к учебному процессу (старательность, настойчивость);
- 6) работоспособность, собранность;
- 7) умение заниматься самостоятельно;
- 8) степень грамотности в разборе текста;
- 9) скорость освоения музыкальных произведений;
- 10) успехи к концу года;
- 11) недостатки в музыкально-техническом развитии и задачи по их преодолению.

50. Педагог знает природу, специфику развития детского голоса, особенности возрастной физиологии и психологии и обучает пению на основе единства вокального, общего музыкального, художественного развития обучающегося.

51. На первом этапе педагог выявляет певческую природу голоса, постепенно раскрывает индивидуальность обучающегося (тембр, диапазон, сила, полетность звука и другие), учит его соблюдать при пении певческую установку, певческое дыхание, ясно выговаривать слова песни, правильно формировать гласные, чётко произносить согласные, добивается чистой интонации, точности ритма, осмысленности в пении, воспитывает вокальный слух, умение внимательно слышать себя и отмечать свои ошибки.

52. Обучающийся учится петь без напряжения, избегая резкого, зажатого, форсированного звучания, пользоваться мягкой атакой звукообразования, работает над формированием открытого, легкого, звонкого певческого звука, овладевает средствами вокальной выразительности (тембр, темп, дикция, нюансы, динамика) и специфическими приемами, характерными для различных жанров народной музыки.

53. Педагог обучает обучающегося правильному звукоизвлечению, чтению нот с листа, исполнению произведений (пение в строго размеренном, медленном, быстром темпах, пение а саррелла) и развивает певческие навыки (устойчивое певческое дыхание на опоре, ровность звучания на протяжении всего диапазона голоса, высокая певческая позиция, точное интонирование, певучесть, напевность голоса).

54. Педагог уделяет внимание естественному, целесообразному, экономному певческому дыханию, высокой певческой позиции, близкому формированию гласных в «точке произносительного фокуса» (место образования звука речи), опоре голоса гласными буквами и интонационному посылу звука.

55. Педагог тренирует певческое дыхание, закрепляет высокую певческую позицию, близкую подачу звука, навык народно-певческого мышления «пою как говорю» или «распевная речь», одновременно корректирует способы открытого голосообразования и речевого характера голосообразования.

56. Обучающийся отрабатывает навыки удержания чистоты гласных букв в вертикальном положении резонансного звука, совершенствует артикуляцию в песнях быстрого темпа, особое внимание обращает на мелодическое движение, ладовую структуру и фразировку.

57. В учебном процессе используются специальные упражнения на соединение регистров, расширение диапазона голоса певца, осваиваются характерные приемы народного исполнения: скаты, скольжения, дрожания голосом и другие.

58. В процессе пения обучающийся применяет различные приемы дыхания (короткое и активное в быстрых произведениях, более спокойное, но и активное в медленных), сопоставляет темпы (замедление, ускорение, фермата), осваивает диалектные особенности, развивает свободу и подвижность голосового аппарата, приобретает навыки исполнения произведений с элементами народной хореографии.

59. Самостоятельные занятия проводятся регулярно и систематически. Объем работы определяется с учетом минимальных затрат на подготовку домашнего задания, параллельного освоения детьми программы общего среднего образования.

60. Индивидуальная домашняя работа проводится в несколько приемов и строится в соответствии с рекомендациями педагога. В первую очередь прорабатываются самые сложные музыкальные эпизоды, используются различные технические приемы. С учетом умственных и физических возможностей обучающегося педагог определяет время работы над тем или иным произведением.

61. Формы работы для активизации самостоятельных занятий обучающегося:

1) анализ собственного исполнения (обучающийся оценивает свое пение, отмечает допущенные ошибки);

2) запись в дневник важнейших рекомендаций педагога относительно работы над народной песней;

3) устный отчет о подготовке домашних заданий (обучающийся рассказывает о трудностях и устранении трудностей).

62. Межпредметные связи предмета «Народное пение» с предметами «Сольфеджио», «Мировая музыкальная литература», «Коллективное музицирование» побуждают обучающихся к целостному познанию различных художественных явлений.

63. Реализация образовательной программы обеспечивается

педагогическими кадрами, имеющими специальное профессиональное (среднее или высшее) образование, соответствующее профилю преподаваемой дисциплины.

64. Условиями реализации программы является наличие:

- 1) оборудованного учебного кабинета со звукоизоляцией для индивидуальных занятий вокалом;
- 2) концертного зала (сцены);
- 3) музыкальных инструментов (баян, фортепиано, набор шумовых и ударных инструментов);
- 4) комплекта звуковой аппаратуры (усилитель, пульт, колонки, проигрыватель CD и флэш носителей);
- 5) микрофонов;
- 6) компьютера, программного обеспечения;
- 7) музыкального центра, магнитофона;
- 8) нотной литературы, учебно-методической литературы;
- 9) сценических костюмов.

65. Материально-техническая база детских музыкальных школ и детских школ искусств должна соответствовать санитарным, противопожарным нормам, нормам охраны труда.

66. Примерные программные требования по 1 классу:

- 1) обучающийся знакомится с понятиями «русская песня», «виды песен», «жанры русских народных песен», певческая установка», «певческий голос», «певческое дыхание», «артикуляционный аппарат», «народная манера исполнения»;
- 2) формируются чувство ритма, навыки дикции, артикуляции, навыки пения стоя и сидя, основы певческого дыхания, правильного певческого звучания голоса, правильного певческого звука;
- 3) развиваются музыкальное восприятие, музыкальный слух, совершенствуются вокальные умения и навыки, навыки пения в унисон, закрепляются навыки формирования певческого звука;
- 4) осваиваются 4-6 разнохарактерных народных песен, (2 песни в концертном варианте).

67. Содержание учебного предмета в 1 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Русская народная песня. Виды песен. Жанры русской народной песни. Исполнители народных песен.

Тема 2. Певческая установка. Навыки пения стоя и сидя.

Тема 3. Певческая установка: нахождение естественного удобного исходного положения ротоглоточной полости. Биологическое строение голосового аппарата.

Тема 4. Артикуляционный аппарат. Правильная установка артикуляционного аппарата: упражнения на развитие свободной челюсти, мягкие губы, язык. Устранение недостатков: гнусавость,

пение сквозь зубы, зажатость.

Тема 5. Гигиена певческого голоса.

Тема 6. Работа над дыханием. Принцип диафрагмального дыхания. Певческое дыхание. Формирование дыхания. Брюшное и нижнерёберное дыхание. Короткий бесшумный вдох. Экономичный выдох. Постановка дыхания. Гимнастика на вдох и выдох. Упражнения на дыхание.

Тема 7. Формирование звука. Природа звука. Подача голоса. Волевой интонационно-окрашенный посыл слова в разговорной манере.

Тема 8. Артикуляция. Отчётливое, фонетически правильное произношение слов. Дикция, артикуляция в пении. Развитие дикционных навыков, взаимоотношение гласных и согласных в пении. Выдох с образованием звука, артикуляция – форма гласных, согласных.

Тема 9. "Близкое" пение. Единообразная манера звукоизвлечения. Плотность звука. Укрепление примарной зоны.

Тема 10. Темпоритм. Развитие координации слова и звука, осмысленного отчетливого распева слов на звукопотоке до ощущения словозвука в темпоритме и характере песни.

Тема 11. Фразировка. Равномерное расходование дыхания на всю мелодическую фразу. Словесные логические ударения. Опорные слоги. Главные и второстепенные слова.

Тема 12. Жанры русского музыкального фольклора. Детский потешный фольклор. Малые жанры: пестушки, потешки, скороговорки, дразнилки, небылицы, прибаутки, колыбельные считалки, искалки.

Тема 13. Семейные обрядовые песни. Обряды рождения и пестования (пестушка), плачи и причитания, свадебные, колыбельные.

Тема 14. Ознакомление с вокальными навыками в народной манере исполнения. Формирование правильного певческого звука. Формирование навыка пения в движении.

Тема 15. Вокальные упражнения. Исполнение попевок.

Тема 16. Освоение народной манеры пения. Пестушки. Потешки. Разучивание потешек, пестушек.

Тема 17. Потешный фольклор. Заклички. Колядки.

Тема 18. Дыхательные упражнения. Работа над звуковедением.

Тема 19. Дыхательные упражнения. Колыбельные песни.

68. Ожидаемые результаты освоения программы 1 класса.

К концу обучения в 1 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает строение артикуляционного и голосового аппарата;
- 2) знает особенности и возможности певческого голоса;
- 3) соблюдает гигиену певческого голоса;
- 4) владеет навыками правильного дыхания;

- 5) использует правильную певческую установку;
- 6) выполняет дыхательные, вокальные упражнения;
- 7) развивает дикционные навыки;
- 8) осваивает народную манеру пения;
- 9) развивает навыки пения в движении;
- 10) знает жанры народных песен.

69. Примерные программные требования во 2 классе:

1) обучающийся знакомится с понятиями «скачки на кварту», «интервал», «диапазон», «распевка», «дикция», знакомится с типами дыхания, дыхательной гимнастикой для расширения диапазона голоса, вокальными упражнениями, осваивает кантилену;

2) развиваются музыкально-творческие способности, продолжается работа над правильной певческой установкой, подбираются упражнения на дыхание, формируются основы певческого дыхания, основное внимание уделяется расширению диапазона, работе над дикцией, для активизации артикуляционного аппарата используются скороговорки;

3) обучающийся осваивает вокальные упражнения, 4-6 разнохарактерных народных песен (2 песни в концертном варианте).

70. Содержание учебного предмета во 2 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Певческая установка. Нахождение естественного удобного исходного положения ротоглоточной полости. Закрепление первоначальных вокальных навыков.

Тема 2. Дыхание. Виды специфического дыхания. Распределение дыхания, цепное дыхание, эмоциональное дыхание, предыхание. Дыхательная гимнастика, вокальные упражнения. Принцип диафрагмального дыхания. Равномерное расходование дыхания на всю мелодическую фразу.

Тема 3. Подача голоса. Волевой интонационно-окрашенный посыл слова в разговорной манере. Артикуляция. Отчётливое, фонетически правильное произношение слов. «Близкое» пение. Единая манера звукоизвлечения. Плотность звука. Укрепление примарной зоны.

Тема 4. Темпоритм. Развитие координации слова и звука. Осмысленного отчетливого распева слов на звукопотоке до ощущения словозвука в темпоритме и характере песни.

Тема 5. Метроритм: выработка ритмической устойчивости при исполнении произведений с простым ритмом, ощущение ритмической пульсации в произведениях, определение сильной доли.

Тема 6. Фразировка. Равномерное расходование дыхания на всю мелодическую фразу. Словесные логические ударения. Опорные слоги. Главные и второстепенные слова.

Тема 7. Развитие координации слова и звука, осмысленного отчетливого распева слов на звукопотоке до ощущения словозвука в темпоритме и характере песни.

Тема 8. Скачки на кварту. Роль интервалов в народной музыке. Распевание с использованием скачка на кварту, как наиболее часто используемые в народных песнях. Разучивание репертуарного материала.

Тема 9. Расширение диапазона до 6-7 звуков. Интервалы: закрепление интервалов прима, секунда, терция, кварта, квинта.

Тема 10. Введение новых интервалов: секста, септима. Распевание по полутонам, объемные распевки до септимы.

Тема 11. Дикция. Дикционные приемы в народном пении. Исполнение упражнений для четкой дикции.

Тема 12. Вокализация с закрытым ртом. Положение корпуса. Работа над кантиленой. Календарные песни. Масленица.

Тема 13. История возникновения хороводов и его особенности.. Лирическая хороводная песня. Разучивание хороводных песен.

Тема 14. Работа над образом, характером, исполнительским мастерством.

Тема 15. Пение хороводных песен с хороводным шагом и игровым действием.

Тема 16. Качество звучания. Причины некачественного исполнения. Выполнение упражнений, устраняющих недостатки при народном исполнении.

71. Ожидаемые результаты освоения программы 2 класса.

К концу обучения во 2 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) правильно использует общее дыхание;
- 2) умеет выравнивать звучность гласных;
- 3) умеет правильно, четко произносить согласные;
- 4) умеет пользоваться средним регистром;
- 5) поет интервалы в медленном темпе;
- 6) работает над диапазоном голоса, чистотой интонирования, музыкально-выразительным исполнением;
- 7) добивается смыслового единства текста и музыки при работе над текстом произведения;
- 8) равномерно расходует дыхание на всю мелодическую фразу;
- 9) знает и исполняет календарные, плясовые, лирические хороводные песни.

72. Примерные программные требования в 3 классе:

- 1) продолжается работа по закреплению полученных ранее начальных вокально-технических навыков, включаются в работу элементы исполнительства;

2) обучающийся знакомится с элементами двухголосия в песенном репертуаре, импровизацией в музыкальных упражнениях, интервалами септима, октава;

3) продолжается работа над чистотой интонации, выразительностью звучания, четким проговариванием согласных, выравниванием звучности гласных, расширением диапазона, над эмоциональной передачей содержания произведения с помощью голоса, мимики и движения;

4) обучающийся осваивает 6-8 разнохарактерных народных песен (4 песни в концертном варианте).

73. Содержание учебного предмета в 3 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Дальнейшее развитие навыка певческого дыхания в упражнениях.

Тема 2. Развитие диапазона голоса; объема голоса; плотности, ровности звука; пения в высокой позиции, подвижности голоса. Подача голоса. Волевой интонационно-окрашенный посыл слова в разговорной манере. Высокая позиция. Ясная открытая подача гласных. Мягкая атака.

Тема 3. Артикуляция. Отчётливое, фонетически правильное произношение слов. "Близкое" пение. Единообразная манера звукоизвлечения. Плотность звука. Энергичный, волевой, "близкий" распев слова в высокой позиции с ощущением опоры. Звуководение: работа над legato, освоение приемов non legato.

Тема 4. Темпоритм. Осмысленный отчетливый распев слов на звукопотоке до ощущения словозвука в темпоритме и характере песни. Координация словозвука с мелодией и темпом произведения. Метроритм. Ритмические фигуры: пунктирный ритм, синкопы (смещение ритмической опоры в музыке с сильной доли такта на слабую).

Тема 5. Фразировка. Равномерное расходование дыхания на всю мелодическую фразу. Словесные логические ударения. Опорные слоги. Главные и второстепенные слова.

Тема 6. Объем голоса. Укрепление опоры звука. Распевная открытая, крупная речь до ощущения звукопотока.

Тема 7. Подвижность голоса. Сохранение распевной открытой крупной речи в звукопотоке в быстром темпе произведений и вокальных упражнений. Высокая позиция. Мягкий волевой посыл слова сверху. Высокое положение мягкого нёба.

Тема 8. Диапазон. Расширение примарной зоны на 3-4 ступени вверх и вниз. Расширение диапазона до 7-8 звуков. Интервалы: закрепление интервалов прима, секунда, терция, кварта, квинта, секста. Распевание по полутонам. Объемные распевания до октавы. Попевки.

Тема 9. Импровизация в музыкальных упражнениях.

Тема 10. Работа над нюансами в произведениях. Осмысленное артистическое исполнение программы.

Тема 11. Понятия куплет, фраза, мотив.

Тема 12. Частушки. История появления жанра. Разучивание репертуарного материала, работа над образом, характером, исполнительским мастерством.

Тема 13. Календарные обрядовые песни. Величальные зимние песни. Рождественские колядки. Специфика исполнения. Разучивание песенного репертуара.

Тема 14. Масленичные песни. Весенние песни, песни пахоты и сева, вознесенские, троицко-семицкие песни. Летние (купальские песни). Толочные, покосные, жатвенные песни. Разучивание песенного репертуара.

Тема 15. Развитие музыкального слуха обучающегося. Работа над унисоном и единой манерой пения.

Тема 16. Работа над интонацией. Работа над интонированием. Чистое и выразительное интонирование. Чистое интонирование ступеней мажорного и минорного лада. Особенности исполнения восходящих и нисходящих попевок. Развитие навыков «слушания себя со стороны».

Тема 17. Устойчивое интонирование одноголосных мелодий при сложном аккомпанементе. Работа над координацией слуха и голоса. Исполнение произведений в удобной тесситуре и ограниченном диапазоне.

Тема 18. Закрепление приобретенных навыков. Устранение недостатков, как в вокальном исполнении, так и при создании художественного образа.

74. Ожидаемые результаты освоения программы 3 класса.

К концу обучения в 3 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает жанры и различия календарных обрядовых песен;
- 2) отличает одноголосье от многоголосья;
- 3) следит за чистотой дикции, артикуляции;
- 4) умеет применять элементы двухголосия;
- 6) владеет дыханием общим и использует цепное дыхание;
- 7) исполняет народные песни;
- 8) умеет создавать художественный образ.

75. Примерные программные требования в 4 классе:

1) обучающийся знакомится с понятиями «головной регистр», «грудной регистр», «квинта», «секста», «септима», «октава», динамическими оттенками в музыкальных произведениях, техникой исполнения широких интервалов;

2) закрепляются основные свойства голоса, вокально-слуховые навыки, продолжается работа над подвижностью голоса, выявлением тембра, качеством интонирования, расширением певческого диапазона, приемами сценического поведения;

3) продолжается работа по развитию и укреплению певческого дыхания, выравниванию звучания по всему диапазону, совершенствованию приемов звуковедения, развиваются навыки разбора произведения, выразительного исполнения произведений;

4) продолжается практическое освоение народной манеры пения, выработка навыков певческого дыхания, освоение резонаторов и атаки звука, особое внимание уделяется выработке естественно - речевого посыла звука;

5) обучающийся осваивает 6-8 разнохарактерных народных песен (4 песни в концертном варианте).

76. Содержание учебного предмета в 4 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Исполнение учебно-тренировочного материала. Широкие скачковые интервалы. Ограничение диапазона в мутационный период.

Тема 2. Дыхание. Цепное дыхание. Диафрагмальное дыхание. Задержка дыхания. Распределение дыхания в произведениях. Закрепление грудобрюшного дыхания. Выработка равномерного выдоха. Упражнения на дыхание с постепенным увеличением его продолжительности. Упражнения в медленном и быстром темпах. Исполнение распевок, использование цепного дыхания.

Тема 3. Подача голоса. Волевой интонационно-окрашенный посыл слова в разговорной манере. Высокая позиция. Ясная открытая подача гласных. Мягкая атака.

Тема 4. Артикуляция. Отчётливое, фонетически правильное произношение слов. "Близкое" пение. Единообразная манера звукоизвлечения.

Тема 5. Плотность звука. Энергичный, волевой, "близкий" распев слова в высокой позиции с ощущением опоры.

Тема 6. Темпоритм. Осмысленный отчетливый распев слов на звукопотоке до ощущения словозвука в темпоритме и характере песни. Координация словозвука с мелодией и темпом произведения.

Тема 7. Фразировка. Равномерное расходование дыхания на всю мелодическую фразу. Словесные логические ударения. Опорные слоги. Главные и второстепенные слова. Объем голоса. Укрепление опоры звука. Распевная открытая, крупная речь до ощущения звукопотока.

Тема 8. Навыки legato (распевание слогов) и других штрихов. Совершенствование активного дыхания на поп legato и staccato в вокальных упражнениях, попевах. Пропевание отдельных музыкальных фраз на «legato» и «non legato», стремление к напевному

звучу, кантилене.

Тема 9. Ритм и пульсация. Ритмическая устойчивость в умеренных темпах при соотношении простейших длительностей: половинная, четверть, восьмая. Ритмическая устойчивость в более быстрых и медленных темпах с более сложным ритмическим рисунком в процессе обучения, движение под музыку.

Тема 10. Владение нюансами (филировка звука). Упражнения на активность дыхательного процесса, умение распределять дыхание на фразу, наполнять звук воздухом и филировать его. Понятия *crescendo* и *diminuendo*. Пение нотного текста по партитуре. Грамотный разбор произведения. Формообразование: фраза, предложение, цезура, повторность, изменяемость. Звуковысотность: направление движения мелодии, повторность звуков, постепенность, скачкообразность и другие. Ритмическая организация музыки: пульс, темп. Динамические оттенки. Штрихи.

Тема 11. Диапазон. Расширение примарной зоны на 3-4 ступени вверх и вниз. Подвижность голоса. Сохранение распевной открытой крупной речи в звукопотоке, в быстром темпе произведений и вокальных упражнений. Высокая позиция. Мягкий волевой посыл слова сверху. Высокое положение мягкого нёба.

Тема 12. Правильная техника исполнения широких интервалов (квинта, секста, септима, октава). Головной и грудной регистр. Упражнения, развивающие и закрепляющие работу певческого аппарата. Приведение вокального аппарата в рабочее состояние (распевание). Исполнение упражнений с данными интервалами. Исполнение упражнений в головном и грудном регистре.

Тема 13. Звуковедение. Кантиленное звучание. Исполнение тренировочного материала с динамическим оттенком *piano*. Упражнения, вырабатывающие кантилену: восходящие и нисходящие гаммы, арпеджио, фразировка.

Тема 14. Работа над характером исполняемых произведений. Двухдольный и четырехдольный размеры. Знакомство с жанрами, в которых используются эти размеры. Определение сильной доли в вокальной мелодии и стихотворном тексте.

Тема 15. Работа над подвижностью голоса, выявлением тембра. Упражнения и произведения в правильной певческой установке, сравнение исполнения в положении сидя и стоя. Атака звука. Выравнивание регистров.

Тема 16. Дикция и артикуляция. Знакомство с динамическими оттенками в музыкальных произведениях. Определение их при прочтении текста. Динамические оттенки в произведениях. Работа над артикуляцией и дикцией, фразировка.

Тема 17. Работа над подвижностью голоса, выявлением тембра. Работа над словом. Чистота звучания гласных. Укрепление четкого, быстрого произношения согласных. Свобода и раскрепощенность голосового аппарата.

Тема 18. Лирические песни. Характер исполнения. Структура разбора произведения. Интонирование в изучаемых произведениях.

Тема 19. Разбор произведения: определение жанра, смысл произведения, характер исполнения, звуковедение в песне, разбор незнакомых слов, структура песни, динамические оттенки.

Тема 20. Постановка и отработка концертных композиций. Изучение танцевальных движений, характерных для изучаемого репертуара. Постановка концертной композиции. Соединение песни с танцем. Отработка движений, устранение недостатков вокала при совмещении танца и пения.

Тема 21. Создание художественного образа. Раскрытие художественного образа произведения, его стилистических особенностей. Приемы сценического поведения. Раскрытие образа при помощи танцевального оформления.

77. Ожидаемые результаты освоения программы 4 класса.

К концу обучения в 4 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) владеет навыками четкой дикции, выразительного чтения текста;
- 2) умеет подчеркивать динамические оттенки произведения;
- 3) следит за чистотой дикции, артикуляции;
- 4) исполняет упражнения в головном и грудном регистре;
- 5) владеет навыками разбора произведения;
- 6) знает танцевальные движения, характерные для изучаемого репертуара;
- 7) соединяет пение, движение и художественный образ;
- 8) исполняет лирические песни.

78. Примерные программные требования в 5 классе:

1) продолжается формирование и развитие певческих навыков, овладение народной исполнительской манерой, развитие ладогармонического слуха на основе ладовых особенностей народных песен;

2) укрепляется голосовой аппарат, вырабатывается хорошее дыхание, развиваются музыкальная память и слух, осваиваются различные виды вокализации, исполнение двухголосных распевок, элементов трехголосия с усложненной мелодией;

3) обучающийся осваивает 6-8 разнохарактерных народных песен (4 песни в концертном варианте).

79. Содержание учебного предмета в 5 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Дыхание. Плотная динамическая подача. Укрепление опоры звука. Дыхательная гимнастика, чтение стихов, вокальные упражнения, канон.

Тема 2. Широкие интервалы. Работа над закреплением и углублением пройденных вокально-технических навыков, элементов исполнительской техники.

Тема 3. Подача голоса. Волевой интонационно-окрашенный посыл слова в разговорной манере. Высокая позиция. Ясная открытая подача голоса. Ровность звуковедения.

Тема 4. Диапазон. Расширение примарной зоны на 4-5 ступеней вверх и вниз. Плотность звука. Энергичный, волевой, "близкий" распев слова в высокой позиции с ощущением опоры.

Тема 5. Темпоритм. Осмысленный отчетливый распев слов на звукопотоке до ощущения словозвука в темпоритме и характере песни. Координация словозвука с мелодией и темпом произведения.

Тема 6. Фразировка. Равномерное расходование дыхания на всю мелодическую фразу. Словесные логические ударения. Опорные слоги. Главные и второстепенные слова. Объем голоса. Укрепление опоры звука. Распевная открытая, крупная речь до ощущения звукопотока.

Тема 7. Полетность голоса. Подача голоса в "близкой" высокой позиции на плотной опоре до ощущения звукополета.

Тема 8. Подвижность голоса. Сохранение распевной открытой крупной речи в звукопотоке в быстром темпе произведений и вокальных упражнений. Работа над подвижностью и гибкостью голоса, выработкой различных динамических оттенков, расширением диапазона.

Тема 9. Гибкость голоса. Регистровые переходы. Исполнение мелодических попевок и подбор репертуара с чередованием различных интервалов от терции до октавы.

Тема 10. Темпоритмическая точность. Динамика. Пение с *ff* на *pp*, пение с *pp* на *ff*. Филировка звука.

Тема 11. Ритмические трудности. Проработка сложных ритмических рисунков с тактированием. Пение одного предложения с выразительным тактированием. Пение с дроблением более мелкими длительностями. Навыки работы над произведением. Работа над пением *a capella*.

Тема 12. Тембр. Нахождение самобытной естественной образной интонации слова.

Тема 13. Работа над чтением партитур с тактированием, пульсацией. Сольфеджирование музыкального текста с произнесением слов. Вычленение кульминационных разделов.

Тема 14 Импровизация. Импровизация в музыкальных упражнениях. Умение импровизировать во внеплановой ситуации. Импровизация в создании художественного образа.

Тема 15. Дикция. Сценическая речь. Четкость произношения текста, эмоциональность речи. Чтение текста изучаемых песен с эмоциональной подачей.

Тема 16. Выявление идейно-эмоционального смысла, работа над художественным образом. Использование дополнительных средств в исполнении.

Тема 17. Свадебные песни. Смысловые акценты в исполнении свадебных песен. Специфика исполнения. Разучивание и исполнение репертуара.

Тема 18. Постановка концертной композиции. Создание художественного образа. Раскрытию художественного образа произведения, его стилистических особенностей.

80. Ожидаемые результаты освоения программы 5 класса.

К концу обучения в 5 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

1) умеет пользоваться различными видами вокализации: *non legato*, *legato*, *staccato*;

2) владеет динамикой звука;

3) умеет анализировать свое исполнение;

4) выполняет требования развитого дыхания;

5) умеет импровизировать;

6) владеет навыками публичного выступления;

7) владеет навыками исполнения свадебных песен.

81. Ожидаемые результаты освоения образовательной программы.

Выпускник знает:

1) общие понятия анатомии голосового аппарата;

2) гигиену певческого голоса;

3) начальные основы песенного искусства;

4) характерные особенности народного пения;

5) основные стилистические направления сольного исполнительства;

6) музыкальную терминологию;

7) различные виды техники исполнительства;

8) музыкально-исполнительские средства выразительности.

Выпускник умеет:

1) грамотно исполнять музыкальные произведения на достаточном художественном уровне соло;

2) самостоятельно разбирать несложный нотный текст;

3) самостоятельно разучивать народные песни;

- 4) создавать художественный образ при пении музыкальных произведений;
- 5) сценически воплощать народную песню;
- 6) управлять процессом исполнения;
- 7) анализировать исполняемые музыкальные произведения;
- 8) самостоятельно преодолевать технические трудности при разучивании несложных произведений;
- 9) применять теоретические знания в исполнительской практике;
- 10) накапливать репертуар из музыкальных произведений.

У выпускника сформированы навыки:

- 1) фольклорной импровизации;
- 2) певческой установки;
- 3) народно-песенного репертуара;
- 4) слухового контроля;
- 5) теоретического анализа исполняемых произведений;
- 6) самостоятельного выбора, разбора, исполнения и накопления песенного репертуара;
- 7) концертного исполнения народных песен различных жанров;
- 8) творческой деятельности;
- 9) работы с фонограммой, микрофоном, вокально-усилительной аппаратурой.
- 10) самостоятельного музыкального исполнительства;
- 11) исполнительской выразительности: самобытная подача произведения, артистичность, импровизация;
- 12) владения элементами народной хореографии.

82. Контроль и критерии оценки результатов освоения программы.

Цель контроля успеваемости: выявление результативности в освоении образовательной программы обучающимся. Контроль знаний является одним из основных элементов оценки качества образования, важнейшим компонентом педагогической системы и частью учебного процесса.

Критерии оценивания результатов обучения в музыкальном образовании складываются из результатов текущей успеваемости по предмету и оценок, полученных на концертных выступлениях.

83. Оценка качества знаний охватывает все виды контроля. Каждый из них направлен на решение определенных учебно-методических задач, имеет свои цель, задачи и формы;

Виды контроля результатов освоения программы. Основными видами контроля успеваемости в детских музыкальных школах и музыкальных отделениях школ искусств являются текущий, промежуточный и итоговый контроль, итоговая аттестация:

- 1) текущий контроль проводится в процессе индивидуальных

занятий в соответствии с образовательной программой с целью проверки усвоения программного материала по каждой теме и разделу;

2) промежуточный контроль проводится в форме зачета или экзамена с целью оценки качества освоения обучающимся содержания предмета;

3) итоговый контроль предусмотрен типовым учебным планом и проводится в форме экзамена в конце учебного года с целью оценки качества освоения обучающимся содержания предмета после завершения ее изучения. При подготовке к экзамену происходит более углубленное обобщение и систематизация усвоенного материала.

84. При выведении оценки за экзамен учитываются следующие параметры, как демонстрация обучающимся должного уровня владения вокальным аппаратом, полное и убедительное раскрытие художественного образа произведения, понимание и отражение в исполнительской интерпретации стиля исполняемого произведения.

85. Итоговая аттестация обучающегося проводится с целью определения степени освоения им объема предмета (дисциплины), предусмотренного образовательной программой.

86. Требования к содержанию итоговой аттестации обучающихся определяются школой самостоятельно.

По итогам выпускного экзамена выставляется оценка: 5 «отлично», 4 «хорошо», 3 «удовлетворительно», 2 «неудовлетворительно».

87. Критерии оценки итоговой аттестации.

По итогам выпускного экзамена выставляется оценка: 5 «отлично», 4 «хорошо», 3 «удовлетворительно», 2 «неудовлетворительно».

88. Критерии оценки итоговой аттестации (исполнение концертной программы):

1) 1 класс. Форма аттестации в первом полугодии: контрольная работа. Программа контрольной работы: дыхательные упражнения, разнохарактерные 2 песни.

Форма аттестации во втором полугодии: контрольная работа. Программа контрольной работы: дыхательные упражнения, разнохарактерные 2 песни.

2) 2 класс. Форма аттестации в первом полугодии: контрольная работа. Программа контрольной работы: разнохарактерные 2 песни.

Форма аттестации во втором полугодии: академический концерт. Программа академического концерта: разнохарактерные 2 песни.

3) 3 класс. Форма аттестации в первом полугодии: академический концерт. Программа академического концерта: разнохарактерные 2 песни.

Форма аттестации во втором полугодии: академический концерт.
Программа академического концерта: разнохарактерные 2 песни.

4) 4 класс. Форма аттестации в первом полугодии: академический концерт. Программа академического концерта: разнохарактерные 2 песни.

Форма аттестации во втором полугодии: академический концерт.
Программа академического концерта: разнохарактерные 2 песни.

5) 5 класс. Форма аттестации в первом полугодии: академический концерт. Программа академического концерта: разнохарактерные 2 песни.

Форма аттестации во втором полугодии: итоговая аттестация (выпускной экзамен). Программа выпускного экзамена: 1 народная песня быстрого характера, 1 народная песня медленного характера, 1 авторская песня в народном стиле, 1 народная песня а capella.